

MODRÁ PLANETA

Považovali nás za stratených...

Pred rokom, keď ešte pracoval prijímací blok rádiové stanice, som to sám počul. Zem hlásila, že medziplanetárne liatadlo „Strela“ sa dostalo do veľmi silného prúdu meteorítov a že pravdepodobne zahynulo. Povedali o nás veľa pekných slov, ale sotva sme si ich zaslužili, lebo — ako správne oznamenal Šatov — hľadáme o našej záhube boli zveličené.

Napokon sám Šatov vynaložil všetko úsilie, aby sa zprávy zo Zeme neukázali mylnými. A nebolo jeho vinnou, keď Strela poskodená, bez spojenia a takmer zariadenia, predsa nezahynula.

Šatovova vedecká práca mala zdanlivo veľmi nevinný názov, ba do istej miery akademicky: „O výbere niektorých koeficientov pri projektovaní medziplanetárnych lietadiel“. Prakticky to znamenalo: „Strela“ sa vydala na dva roky do vesmírneho priestoru, aby, ako sa vráti, na svojej koži overila odolnosť konštrukcie. Bol to skúšobný let. Ale aký! Šatov vyhľadával nebezpečenstvo a treba priznať, že sa mu to neobyčajne darilo.

Po poldruhu mesiaci, keď sa „Strela“ blížila k obežnej dráhe Merkúra, prefala neobyčajne silný prúd ľúčov gama. Na Sinei bol obrovský výbuch a intenzita ľúčov gama prevyšila desaťkrát dávkou, prípustnú pre človeka. Pre tesnosť priestoru sme si odsedeli dva dni na ustreďom stánovišti, chránenom olovenými zástenami. Keď Šatov zapisoval do denníka údaje radiačného dozimetra, oznamenal, že koeficient bezpečnosti pri projektovaní zásten je neprípustne zveličený a že bude potrebné zmeniť ho prieomerne o tri desatiny.

Po dvoch dňoch sa „Strela“ zrazila s prašným zhľukom, s kyp्रím oblakom kozmického prachu, ktorý sa hnal rýchlosťou sedesiatich kilometrov za sekundu. Vonkajší ochranný obal medziplanetárneho lietadla sa zmienil na veľmi jemné sito a vnútorný bol taký horúci, že sme už neriskovali otvárať príklop, pretože by sa nám asi nebolo podarilo znova ich pevne uzavrieť. Chladiaca súprava pracovala naplnu a predsa teplota v medziplanetárnom lietadle vystúpila na šesdesať stupňov. Šatov, zlatiay potom a dusiac sa od horúčosti vylásil, že koeficient rezervy pevnosti vnútorného obalu možno znížiť nie o pätnásť, ale o dvadsaťpercent.

Za poldruhu roka sme sa so Šatovom spriateliли. Zdalo sa, že niesť také sily, ktoré by mohla Šatovovi poskytisť náladu. Len keď sa zničil kontejner s potravinami, Šatov zosmutnel, ale nie nadľho. Od tej doby sme sa živili chlorelou. Bujne rastúca vodná riasa nám dodávala kyslík a jej prebytky nám boli potravou. Štyrikrát denne sme jedli preklínat chlorelu: smaženú, varenú, pečenú, marinovanú, sladenú, solenú...

Osemnásť mesiacov len dyja! Bol to môj prvý dlhý výlet a veľmi skoro som začal chápať, prečo sa u astronautov pokladá výrovnosť a pokoj za takú dôležitú vlastnosť.

Okienka sme otvárali málokedy. Pohľad na nekončiace čiernu oblohu z neuvieriteľným množstvom nehybných hviezd budí nadšený obdiv len prvý mesiac, ale potom sa z toho dostaže zádumčivosť a nepochopiteľný smútok. Otvárali sme teda okienka potom už len z nevyhnutnosti.

Za poldruhu roku sme boli poriadne unavení. Nechovoríme tu o telesnej únavi. Poruchy a horúčkovitá práca pri ich oprave boli koniec-koncov len epizódami na pozadí všedného života, naplneného usilovnou prácou. Ale ani stiesnenosť priestoru ani prudké zmeny teplôt, ani dvanásťhodinová služba, ani chlorella — to všetko dovedna ešte nebola hlavná neprijemnosť. Strašným, strašným v plnom zmysle slova bol neustály pocit hrozivo sa blížiaceho nebezpečenstva. Tento pocit poznajú všetci astronauti. Ale my sme ho pocítili obzvlášť dobre, azda preto, že naša rádiová stanica i televízor mali veľké poruchy, spôsobené žiareniom gama a takmer rok sme nemali spojenie so Zemou. Pracovali sme, hrali ľásky, rozprávali sa, ale stačilo, aby človek zostal sám a hned nastal pocit blížiaceho sa nebezpečenstva. Najčastejšie bol tento pocit nejasný, neurčitý, ale niekedy prepukol s takou prudkosťou, že sa zdalo, že hned teraz, v túto chvíľu sa stane niečo neodvratného.

Posledné dva mesiace nás prenasledovali nehody. Neveľký meteorit roztrieskal slnčenú batériu a žili sme v polotme. Hnevali navigačné prístroje. Niekoľkokrát za deň poplašne zavyla síreňa barografu, varujúca, že kdeś uniká vzduch. To všetko bolo zákonité. „Strela“ vydrižala už oveľa viac, ako predpokladali jej konštruktéri.

— To je zvonku, — povedal začudovane Šatov. — Zdá sa, že nás Mars vita veteriným počasím.

Prešli sme do ustreďnej miestnosti. Tam bolo počutie hviezdiček vetrov celkom jasne. A okrem toho sa medziplanetárne lietadlo zachyvalo, kymácalo.

— A teraz prší, — pokojne konštatoval Šatov.

Na kovovom obale „Strely“ bubnoval dážď, v tom sa nebolo možné myliť.

— Šurman, podám na vás hľásenie, — vravel Šatov takmer väzne. — Zaviedli ste „Strelu“ na nejakú inú obežnicu. Súdias podľa prífaľnej sily, je to Mars. Prípustím. Ale vietor, kameň, dážď...

Dážď prestal takmer razom. Zato vietor zavýl novou silou.

— Co môžete povedať na svoje ospravedlnenie?

— Nemohol som nič povedať. A ničomu som nerozumel.

— Dajme tomu, že kdeś nabízí skôpí vulkán, — uvažoval nahlas Šatov, počúvajúce vytie vetra. — Ale kde sa vzal kameň? A taká sila vetra? Ach, opäť dážď, počújete, Šurman? Dajme tomu, že je to prosto

víchrica. Ale dážď. Prečo je na Marse taky leják?... Je to smutné, šurman, ale treba si oblieč skafandre a vystúpiť. Rádiové stanice skafandrov vracajú, skúsimete teda nadviazať spojenie a...

Prudký uder nás skoro zhodil.

Šatov, pridržiavajúc sa steny, prešiel na ustreďné stanovisko.

Podľa ortufového tlakomeru činí tlak štyristo milimetrov, — povedal, keď sa vrátil. — Táto milučká obežnica má solidnú atmosféru. A ešte jedna záhadá. Sila prírodného žiarenia je štyrikrát menšia, ako má byť na Marse... Ano, áno, šurman, posadili ste „Strelu“ na nejakú ináho rodinu revinu na Zemi. Alebo ste objavili novú obežnicu. A to je nepristojnosť...

Hoci veliteľ žartoval, mali sme neveselú náladu. Šatov zmlkol v pol slove.

— Ach, radšej sa presvedčíme, čo sa vlastne deje, — povedal zrazu. Po prvý raz za poldruhého roka v jeho hľase zaznela únava.

Naplno otočil pátkou pneumatického prevodu. Tlak vzdachu doslova odtrhol príklop. Do vstupnej kabíny udrel vietor.

Zaplí sme reflektory: Dva tenké snopy svetla prelezali tmu. Vonku sa diaľo niečo nepredstaviteľného. Prudký nárazový vietor hnal ponad samú zem zdravy roztrhaných mračien. Narážal a hneď zase ustával dážď. Kdesi ďaleko v tme šlahali blesky.

Mohutná postava Šatovova sa pretlačila vstupným otvorom. Ponáhal som sa za ním. A hneď ma zrazil ūder vetra. Padajúci stačil som sa zachytiť vetvy areality. Predsa sme boli teda na Marse.

Šatov ležal na nevysokom kopčeku. Priplazil som sa k nemu, prekonávajúc odpór zúrivého vetra.

— Pozrite, šurman.

V Šatovovom hľase znelo čosi, čo ma primálo, aby som vstal.

Ukazoval do tmy. Nerozoznával som nič. Lúč reflektora sa rozplýval v temnote.

Potom pred nami nízko nad povrchom obežnice zasvetil blesk. A tu som videl — valila sa na nás vodná stena. Na chvíľu zaziralo studené nafialové svielenie; ohromná vlna vyzerala nehybne ako vo filme, ktorý sa zastavil. Skláňala sa, spenená, strašná.

— Späť! — zvolal chraplavý Šatov.

Rozbehol sa k „Strele“, náraz vetra ma odhodil bočom. Spadol som na kolenná. Lúč svetla predo mnou zastal, preskočil, udrel mi do očí. Šatov mi pomohol vstať. V rádiotelefone som jasne počul jeho chraplavý dých.

Vrátil sa do vstupného otvoru. So škripotom zapadol kryt.

A tu som tiež začul hukot bližiacej sa vlny. Pravidelný, jednoliaty, vytrvale sa blížil a pohľoval všetky ostatné zvuky, šumenie krovia, rachot dažďových kapiiek, svištanie vetra. Hukot vzrastal a menil sa v zúrievé vibrujúce vytie.

Roztiahol som ruky, ale siahol som doprázdnou. Dlážka sa mi prepadla pod nohami. Padol som na Šatova. A v tej chvíli nastalo ticho.

Boli by sme sa však držali ešte niekoľko mesiacov, keď sa nebolo udalo niečo, čo sa nedalo napraviť. V troch palivových priestoroch sa začala zvyšovať teplota. Skvapalnený atomárny vodík sa začal rýchlo zohrievať. To znamenalo, že atómy vodíka sa spájajú v molekuly, vyvíjajúce tepelnú energiu. Reakcia sa zrýchľovala a menila sa v refazovo.

Skúsili sme všetko: intenzívne ochladenie, ďalšiu prímes stabilizátorov, ožiarenie ultrazvukom. Teplota paliva sa zvyšovala. Hrozil výbuch. A tu Šatov urobil jediné možné rozhodnutie. Zapli sme palivové čerpadlá a vyprázdnil sme tri priestory z piatich ostávajúcich.

Raz ma Šatov v noci prebul (zachovávajúc tradičiu počítali sme čas podľa Moskvy).

— Chytrou si oblečte kombinézu. Niečo vám ukážem.

V okienku bolo vidno čiernu oblohu a kosák Marsa. Ale na Marse nebola ani obvyklá sieť kanálov, ani tma vodomrđe „moria“ či vlastné níziny, porastené arésitou ani žltocervené púste. Mars bol zahalený hustou modrou hmlou.

— Tak, šurman, čo poviete? — spýtal sa polohlasne Šatov. — Nezdá sa vám, že sme objavili novú obežnicu?

Nie, to som si rozhodne nemyslel. Modrý opar mohol znamenat predovšetkým vzduchovú vrstvu. Ale na Marse predsa nie je vzduchový obal. Co to teda je? Závada v optickej sústave okienka? Ale hviezdy boli vidno celkom jasne. Piesočná búrka? Tá nikdy nezachává celú obežnicu od pólu k pôlu a k tomu jej dodáva červenkasté a nie modré zafarbenie. Nejaký elektrický úkaz, napríklad polárna žiara? Ale tá nemôže byť taká intenzívna.

Sklonení nad okienko dlho sme sa divili na modravý kosák. Po chvíli však bolo nemožné obežnicu pozorovať, lebo sme sa k Marsu blížili z neosvetlenej strany. Dve hodiny pred pristátim vydal Šatov príkaz: „K rádiacemu pultu“. Prešli sme na ustreďné stanovisko. S hukotom sa uzavrel fažký príklop. Trup „Strely“ sa otriasol zúrivým pulzom brzdiacich motorov.

Šatov riadil „Strelu“ majstrovsky. Videl som, aká je to pre neho námaha. Plynové kormidlia neposlúchali; trysky pokrútené od meteorítov vytvárali moment otáčajúci „Strelu“ okolo jej pozdĺžnej osi; prehľadný lokátor nefungoval. A predsa Šatov spoľahlivo previedol medziplanetárne lietadlo na režim kľavzového letu.

Znenazdania sa ozval chraplivý signál radiačného dozimetra. Obzreli som sa — ručička dozimetra prekročila červenú čiarku. Zvonku, za olovenými stenami

(POKRAČOVANIE NA STR. 10.)

ŽIVOT

PRED 43 ROKMI USKUTOČNILO SA V RUSKU HISTORICKÉ VÍTAZSTVO VELKEJ SOCIALISTICKEJ OKTÓBROVEJ REVOLÚCIE. VOJENSKO REVOLÚCNÝ VÝBOR PRI PETROHRADSKEJ ROBOTNÍCKO-VOJENSKEJ RADE DELEGÁTOV VYDAL VÝZVU V KTOREJ OZNAMOVAL ZHODENIE DOČASNEJ VLÁDY A PRECHOD VLÁDY DO RÚK RAD DELEGÁTOV.

(Foto — Manifestácia na výročie Veľkej októbrevej socialistickej revolúcie v Moskve).

XV SESJA ONZ

CO DALEJ?

W burzliwej historii politycznej świata powojennego XV Sesja Organizacji Narodów Zjednoczonych zajmie niepośrednie miejsce. Nie tylko dlatego, że nigdy jeszcze dotąd nie było takiego zgromadzenia na którym spotkaliby się przywódcy kilkudziesięciu państw, co samo przez sie jest już wydarzeniem historycznym. Znaczenie Sesji leży w tym, że oznacza ona pewien punkt zwrotowy w układzie sił między socjalizmem a imperializmem oraz w rozwoju samej ONZ, tej najważniejszej organizacji międzynarodowej powołanej do czuwania nad pokojem światowym.

ONZ powstała przed 15-tu laty, gdy udiad sił na świecie był zupełnie inny niż był dzisiaj. Obóz socjalistyczny był wówczas w powiatach. Stany Zjednoczone posiadały monopol broni atomowej i wraz ze swymi sojusznikami kontrolowały zdecydowaną większość świata. ONZ była domeną wyłącznie wpływu USA. Do pozycji uprzewilejowanej przywykają nie tylko ludzie lecz i kraje i równie trudno, jak poszczególnym ludziom, przychodzi im godzić się z rzeczywistością, jeśli przestaje ona uzasadniać uprzewilejowanie. W takiej właśnie sytuacji znajdują się Stany Zjednoczone i inne mocarstwa imperialistyczne. W ciągu 15 lat powstały Chin Ludowe, obóz socjalizmu stał się kuźnią wielkich osiągnięć nauki i techniki, kilkudziesiąt krajów wyzwoliło się z niewoli kolonialnej i ich przedstawiciele zasiedli w ONZ. Nie bacząc na te wszystkie zmiany USA nadal chciały utrzymać swój dyktat i traktować ONZ jak własny folwark. Stanowisko takie paraliżuje organizację, uniemożliwia jej wypełnianie stojących przed nią zadań. Sektor Toure, prezydent młodego państwa afrykańskiego Gwinei, wypowiedział w swym wystąpieniu na Sesji ten sam sąd co Chruszczow: „...Narody Afryki uważają strukturę ONZ za przestarzałą”.

Rozwiązywanie kryzysu w jakim znalazła się ONZ znacznie wzmacniło tę organizację, stworzy warunki do jej skutecznego działania. Ten cel właśnie przyświecał propozycjom zgłoszonym przez premiera Chruszczowa i popartym przez kraje socjalistyczne oraz szereg innych

państw. Ogromne znaczenie zmiany struktury ONZ, w tym sensie, by władze organizacji reprezentowały prawdziwy układ sił, t.j. zapewniony był w nich udział trzech grup państw: socjalistycznych, kapitalistycznych i neutralnych, zrozumieni w pełni pamiętając, że gdy wreszcie kiedyś — a musi to nastąpić — dojdzie do rozbrojenia, ONZ wówczas dysponować będzie światową siłą porządkową składającą się z odkomenderowanych do niej kontyngentów wojskowych wszystkich państw. Rzeczn jasna nigdy żadna grupa państwa nie będzie mogła rozbroić, nie mając gwarancji, że interesy jej będą respektowane w ONZ.

Koś może zauważyć, że to sa przecie mrzonki, bo chwilowo o żadnym rozbrojeniu nie ma mowy. Przeciwne, sytuacja międzynarodowa jest bardzo napięta, a dotyczeńowy przebieg XV Sesji nie przynosi żadnych konkretnych rozwiazań pokojowych. To prawda. Ale nie wolno rozpatrywać bojów politycznych w Nowym Jorku tylko w skali ich bezpośrednich wyników, czy tylko w skali czasu ich trwania. Państwa socjalistyczne — wśród nich Polska, w poważnych i przysparzających naszemu kraju autorytet, wystąpienia Gomułki — stawały w Nowym Jorku zagadnienia „na przyszłość”, podstawowe zagadnienia z zakresu stosunków międzynarodowych, jakich rozwiązanie niezbędne jest dla utrwalenia koegzystencji pokojowej.

Z pośród tych zagadnień na czoło wysuwa się najważniejszy problem współczesnego świata: rozbrojenie, oraz takie sprawy jak pełnoprawny udział Chin Ludowych w ONZ, likwidacja kolonializmu, przeszłości Berlina, i przyczynianie do porządku militarnego zachodnio-niemieckich.

Rządy krajów imperialistycznych ze Stanami Zjednoczonymi na czele sprzeciwiają się rozwiązyaniu tych problemów. Obecna sytuacja: wyciąg zbrojeń i „zbrojenie” stosunków międzynarodowych jest dla nich korzystna, odzwierciedla ekonomiczno-społecznej strukturze ich państw, odzwierciedla interesem grup monopolistycznych. Ale nie odpowiada to nikomu poza nimi i nie da się dłużej utrzymać. Bardziej dalekowzroczni politycy amerykańscy

zdają sobie z tego sprawę, wiedzą, że wojna jest niemożliwa, gdyż oznaczałaby zagładę ludzkości, wiedzą też, że coraz powszechniejszy jest sprzeciw wobec obecnej sytuacji wytworzonej przez politykę USA: absurdalnemu, zbiorowemu siedzeniu na coraz większym stose bomb wodnych. Stanowisko mocarstw zachodnich przypomina zachowanie się dziedzica, który wie, że przed czy później będzie musiał pogodzić się z wprowadzeniem reformy rolnej, ale dopóki tylko może usiąść moment ten opóźnić.

Gdy Chruszczow wyjeżdża z Nowego Jorku zapytał go jeden z dziennikarzy amerykańskich, którego z konkurencyjnych kandydatów, Nixon czy Kennedy'ego, uważa on za człowieka mądrzejszego. Premier radziecki odpowiedział następująco: „Jedno co mogę powiedzieć, to to, że którykolwiek z nich zostanie wybrany prezydentem, będzie człowiekiem mądrzejszym niż są w tej chwili obaj”. Jest to odpowiedź bardzo mądra. Wskazuje ona, że nowy prezydent Stanów Zjednoczonych stanie przed koniecznością rozwiązywania konkretnych problemów międzynarodowych, jakie muszą zostać rozwiązane nie inaczej jak w drodze rozważnych pokojowych pertraktacji.

XV Sesja ONZ była poważnym wydarzeniem w walce o pokój, uaktywniła ona nowe siły, przed wszystkim szeroki front państw neutralnych, front rozwiązywający się kosztom sfery wpływów państw imperialistycznych. Na pytanie: co dalej? — trzeba chyba odpowiedzieć, że patrząc bez złudzeń na świat, w którym poważną rolę jeszcze odgrywają wojenne, imperialistyczne siły, nie należy również potęgi tych sił przeceniać. Minał czas gdy mogły one wywołać wojny wedle swej woli. Kraje socjalistyczne oraz wszystkie siły pokojowe na świecie są coraz potężniejsze i są w stanie doprowadzić do pokojowych rozwiązań. Ale trzeba zdać sobie sprawę, że niecierpliwość jest nie na miejscu. Droga do prawdziwego pokoju wymaga ogromnych wysiłków, jest dłuża i trudna.

DOMINIK HORODYŃSKI

Ogłoszony specjalnie dla Was drodzy czytelnicy, listonosze, korespondenci oraz dla Waszych rodzin, które tak samo jak i Wy mogą uzyskać wiele cennych nagród, jeżeli w terminie do 20 grudnia br. uzyskają 15 prenumeratorów „ŽIVOTA” na rok 1961.

SZCZEGÓLOWE WARUNKI KONKURSU

W konkursie bierze udział każdy kto do dnia 20 grudnia br. pozyksza przynajmniej 15 prenumeratorów „ŽIVOTA” na cały rok 1961 i przesyła do Redakcji wykaz imienny tychże prenumeratorów, poświadczony przez urząd pocztowy, placówkę PPK „Ruch” albo z załączonym dowodem wpłaty.

Prenumerata roczna „ŽIVOTA” wynosi 12 złotych (czyli dla 15 prenumeratorów 180 złotych rocznie), a prenumerata dla rodzin czy znajomych mieszkających za granicą wynosi 40% drożej, tj. 16,80 zł od osoby rocznie.

WŚRÓD OSÓB, KTÓRE W PRZEWIDZIANYM TERMINIE UZYSKAJĄ PRZYNAJMNIĘJ 15 PRENUMERATORÓW „ŽIVOTA” NA CAŁY ROK 1961 ROZLOSOWANYCH ZOSTANIE 100 CENNÝCH NAGRÓD.

Oprócz tego dla czytelników, którzy zdobędą największą ilość prenumeratorów „ŽIVOTA” na 1961 rok redakcja przeznacza

- dla czytelnika — ROWER ZAGRANICZNY
- dla listonosza — ROWER IMPORTOWANY,
- dla ucznia lub uczennicy — ROWER MŁODZIEŻOWY,
- dla uczestnika konkursu kobiety — ROWER DAMSKI.

SLOVACI ZO SPISA A ORAVY
SLOWACY ZE SPISZA I ORAVY

KONKURS

SZCZEGÓLOWE WARUNKI KONKURSU

W konkursie bierze udział każdy kto do dnia 20 grudnia br. pozyksza przynajmniej 15 prenumeratorów „ŽIVOTA” na cały rok 1961 i przesyła do Redakcji wykaz imienny tychże prenumeratorów, poświadczony przez urząd pocztowy, placówkę PPK „Ruch” albo z załączonym dowodem wpłaty.

Prenumerata roczna „ŽIVOTA” wynosi 12 złotych (czyli dla 15 prenumeratorów 180 złotych rocznie), a prenumerata dla rodzin czy znajomych mieszkających za granicą wynosi 40% drożej, tj. 16,80 zł od osoby rocznie.

WŚRÓD OSÓB, KTÓRE W PRZEWIDZIANYM TERMINIE UZYSKAJĄ PRZYNAJMNIĘJ 15 PRENUMERATORÓW „ŽIVOTA” NA CAŁY ROK 1961 ROZLOSOWANYCH ZOSTANIE 100 CENNÝCH NAGRÓD.

Oprócz tego dla czytelników, którzy zdobędą największą ilość prenumeratorów „ŽIVOTA” na 1961 rok redakcja przeznacza

- dla czytelnika — ROWER ZAGRANICZNY
- dla listonosza — ROWER IMPORTOWANY,
- dla ucznia lub uczennicy — ROWER MŁODZIEŻOWY,
- dla uczestnika konkursu kobiety — ROWER DAMSKI.

KONKURS

SPOLOCNE ŽIJEME...

Słowacy w Śródmieściu

ZYCIE WARSZAWY

"Dni Warszawy" zakończone

TRYBUNA LUDU

10-milionowa wartość wrzesiniowych porządków + Prace dla Czesi i Słowacy

LUDU

Grupa czechosłowackiej ludności pomaga przy porządkowaniu Warszawy

TRYBUNA MAZOWIECKA

DLA CIEBIE WARSZAWO!

Przyjaciele zza „miedzy” porządkują stolicę

Express Kurier Gólski

Wieczorowy

Niedzielna praca i... zabawa

TRYBUNA OPOLSKA

SELOWO W niedziele

Czesi i Słowacy

porządkują Warszawę

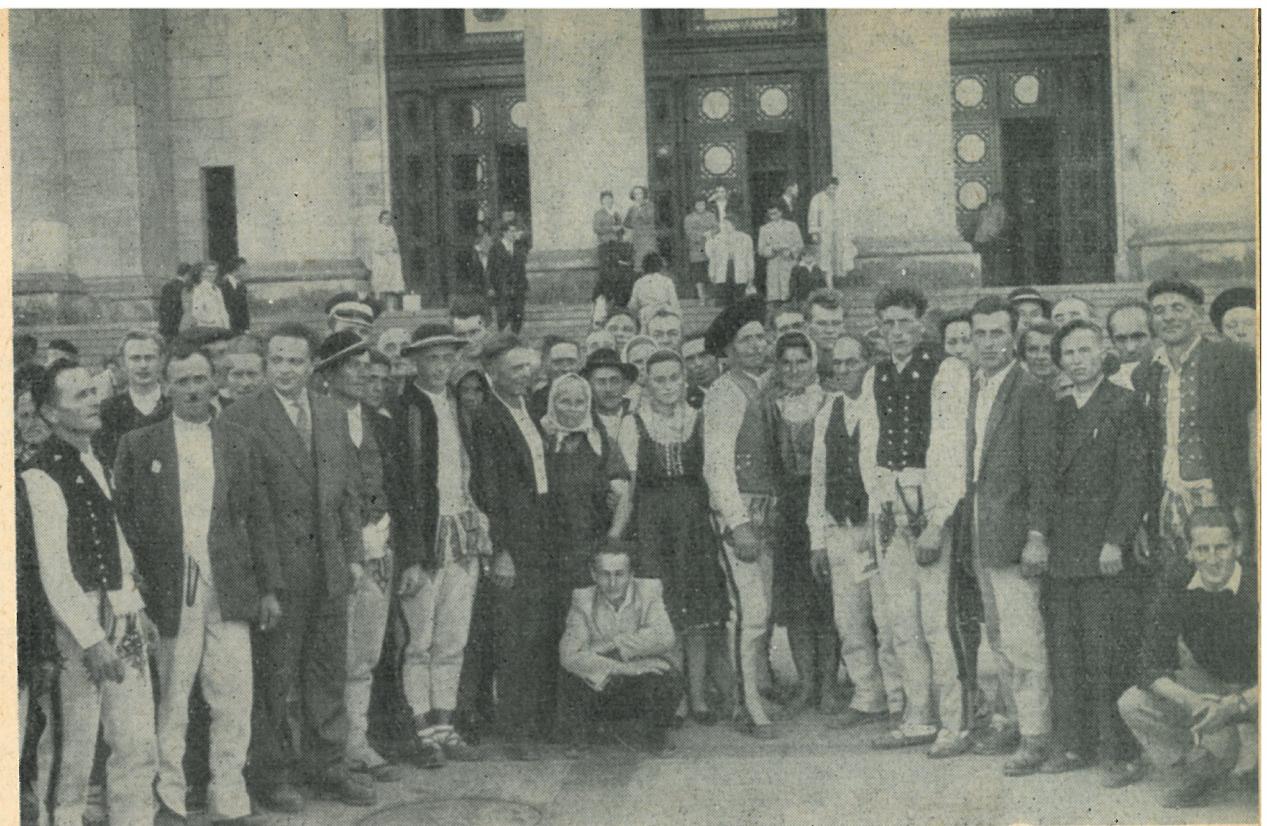
Pomerne ďaleko od Varšavy leží Spiš a Orava. A v každej z mnohých podhorských dedink zíjú ľudia, ktorí nemali to šťastie byť v hlavnom meste. Sú tomu na vše mnohé príčiny, ktoré sú všeobecne známe. Ale každý z tých ľudí, keď sa ho spýtate, môže veľa povedať o našom hlavnom meste. Viac, číti sa s ním zviazaný tak, ako každý inny obyvateľ krajiny. Preto není to nič neobvyklého, že práve v tých podhorských dedinkách v mesiaci septembri zrodila sa pekná myšlienka.

September je mesiacom, ktorý ešte ďľho pre každého z nás bude nie len obvyklým mesiacom v roku, ale istým symbolom. Sú s ním spojené mnohé vojnové zážitky, straty blízkych ľudí, ako aj to všetko, čo bolo a je ešte zviazané s liečením rán, ktoré vojna uštedrila našej krajine. Aj veľmi živé dnes medzi ľudmi myšlienky o mieri navážajú v rozjímania k tragickejmu septembru. A to asi boli príčiny, že súčasne na mnohých miestach aktivisti Spoločnosti Čechov a Slovákov sa rozhodli: pricestujeme do Varšavy, pomôcť pri jej výstavbe.

V poslední septembrový nedeľu pricestovalo do Varšavy 120 žijúcich v Poľsku Čechov a Slovákov zo Spiša, Oravy, Zelova, Kucova a ostatných stredísk. Pricestovali sem nie len vo svojom mene, ale ako predstavitelia a delegáti niekoľkotisíceovej českej a slovenskej menšiny bývajúcej v Poľsku.

Vo Varšave pripojila sa k nim skupina poľskej a slovenskej mládeže študujúcej na lyciu v Jablonci na Orave.

Uverejnené vedľa fotografie, ako aj mnohé ohlasy v tlači svedčia o tom, že tá krátka niekoľkohodinová práca, mala okrem symbolického aj praktický význam. Príjemný je dnes pohľad na námestie na rohu ulíc Armii Ludovej a Marszał-

kowskej, z ktorého zmizli zrúcaniny. Varšavania budú dlho spomínať tých ochotných robotníkov, ktorí v svojich národných krojoch pracovali pri zvukoch vlastnej ľudovej kapely, chtiac čím viac vniest do znovuvýstavby milovaného hlavného mesta. S pomocou im prispeli aj obyvatelia okolitých ulíc, ktorí boli zastúpení dvomi Uličnými výborami.

Takto sa realizovalo heslo tohto spoločenského podujatia Kultúrno-sociálnej Spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku „Spoločne žijeme — spoločne budujeme“. Musíme poznamenať, že obyvatelia Varšavy vrele vítili našich členov a že spomienky na tieto chvíle dlho zostanú v pamäti všetkých účastníkov. A v kronike Varšavy bude zaznamenané: „Česká a slovenská národnostná menšina odpracovala 600 hodín a okrem toho účastníci zozbierali na odbudovu Varšavy 4.680.— zł.“

Po práci účastníkov znovuvýstavby Varšavy čakali milé prekvapenia. Delegácia bola prijatá tajomníkom Ústredného národného výboru s. K. Olejniczakom tradičnou skleničkou vína. Účastníkom boli odovzdané pamätné známky a fotografie a boli oboznámení s aktuálnym priebehom práce nad odbudovou Varšavy a s jej veľkolepými perspektívami. Ostatní delegáti prezreli si Varšavu a večer spoločne pozreli si zaujímavý film „Križiaci“.

Ked' píšeme o tomto v „Živote“ mnoho nediel už uplynulo od toho času. Ale až dnes je vidieť akou cennou iniciatívou bola iniciatíva z terénu a aký správny bol postoj našich členov. Predsa tam, kde oni žijú sám život vytvára nutnosť systematického spolunažívania s Poliakmi. A vedenou myšlienkom tohto spolunažívania je to isté heslo „Spoločne žijeme — spoločne budujeme“. Výsledkom takejto každodennej spolupráce sú a budú všetky tie výsledky práce o ktorých stále častejšie počujeme.

...SPOLOCNE BUDUJEME

Má moje pero, čo o láske piše,
o zlatom lístí tichej jesene,

k tvrdému slovu dakedy i bližšie,
ked' dotknú sa ho žhavé plamene.

Má moje pero, čo o kráse piše,
od hlbin zeme až po nebies báň,

k úderu slova dakedy i bližšie,
má pálu v sebe ako mocná zbraň.

To pre červenú žiaru októbrovú,
čo zahorela jednej jesene

nad zlaté lístie, horu javorovú —
pre ľudskú vôľu k veľkej premene,

ked' na čierfaži vekov samodruhých
celého sveta stal si proletár

prerezať návždy gágor chlipnej dúhy
a ukázať jej ligotavú tvár.

Lisla sa krvou jeseni i jari
i znojom dlhých, obťažkaných liet,

pila krv mladým, ked' už vyschli starí,
studnicou pre ťu — celý šíry svet.

Jablko dozrie každú jesen v roku,
vek ľudský zasa v ľudskej jesene,

no v dlhočinných ľudských vekov toku
rok sedemnásty dozrel v briežení

nového veku, veku komunizmu,
čo odkliaľ zrazu zeme studnice

i z prašin vžratých starú dedovizeň
a dedičom jej zažal zrenice

plamienkom teplým, čo sa volá nádej,
budúcnosť, cesta, nad ňou jasný svit,

aby raz ti, čo budú kráčať tade,
sa iba vtedy chceli zastaviť,

ked' na Október zdvihnút treba čašu,
rok sedemnásty a na Lenina —

I moja pieseň ku tomuto hlasu
už slová slávy snovať začína,

no pokiaľ čujem sipeť vlkolaka
a vidím gániť hnevom jeho škraň —

mne pero bdie, i ked' ho krásu láka,
pre Október ho držím ako zbraň!

40 - VÝROČIE UTVORENIA DOČASNÉHO REVOLUČNÉHO VÝBORU POLSKA

Uplynulo 40 rokov od času, keď na území Poľska bola utvorená prvá, provizórna robotnícko-roľnícka vláda. Bol ňou Dočasný revolučný výbor Poľska, utvorený 30. júla r. 1920 v Bialymstoku. Bol on výsledkom veľkej vlny revolúcii, ktorá zavládla svetom po víťazstve Veľkej socialistickej revolúcii v Sovietskom sväze, vlny, ktorej spoločným menovateľom bola túžba zhodenia podľa vzoru ruských robotníkov a roľníkov — znenávidenej vlády utľačovateľov, tyranov a vykorisťovateľov.

V čele Výboru stáli významní činitelia poľského revolučného hnutia: Julian Marchlewski, ktorý bol predsedom DRVP, Feliks Dzierżyński a Feliks Kon. V svojom manifeste vysunul Výbor o.i. heslo národníctva výrovní a na území jemu podliehajúcemu odovzdal podniky do rúk robotníckych výborov. Boli zrušené roľnícke dane a dlhy, hospodárstvo pracujúcich roľníkov vyhlásené

za neporušiteľné, bolo pristúpené ku konfiskácii veľkostatkárskej pôdy a tátu bola odovzdaná do rúk majerských výborov.

Úlohy, ktoré stáli pred prvou robotníckou vládou Poľska, neboli ľahké. Bialystok bol veľmi zničený vojnou. Roľníckymi poliami prevali sa vojenské oddiele. Nebolo času zobrať a vymátiť úrodu, chýbali kone a náradie. Na veľkostatkoch stáli stroje, ktoré sabotéri pokazili, v meste väčšina obchodov bola zavretá. Boli zničené alebo spálené všetky dokumenty, archívy, priemyselné podniky boli mimo prevádzky.

Ako odpoveď na Manifest k Poľskému národu — robotnícka trieda spontanicky pristúpila k práci.

Dôkazom živého ohlasu na výzvu DRVP bolo masové vznikanie bŕešských výborov na veľkostatkoch, roľníckych výborov a okresných revolučných výborov. Všetko čo sa dialo v sídle prvej

poľskej robotníckej vlády bolo pozorne sledované obyvateľmi miest a mesteciek.

Znepokojené buržoazne vlády robili všetko, aby zhodiť sovietsku vládu v Rusku. Po nevydaných pokusoch financovania Denikina, Kolčaka a Judeniča, Entanta rozhodla sa využiť ešte jednu možnosť — Poľsko. V apríli roku 1920 Piłsudského vláda ruší jednanie so Sovietskym sväzom a poľská armáda kročí na územie Ukrajiny.

26 dní jestvovala vláda pracujúceho ľudu na území białostockom a stala sa pre celý proletariát dôležitou skúsenosťou vládnutia, bohaťou pokladnicou skúseností a obrovským emocionálnym zážitkom. Avšak skôr ako sa konečne uskutočnili ideály hlásené Białostockým manifestom, mnohí robotníci a roľníčki činitelia museli prelievať kry, odovzdávať životy v podzemiaciach sanačných väzníc a neskôr v hitlerovských väzeniach.

Zvyk fajčenia pochádza z Ameriky. Odtiaľ fajčenie rýchlo rozšírili námorníci a obchodníci do Európy a neskôr do Ázie. V prvých dobách kolonizácie Ameriky sa tabak žuval, šňupal a fajčil vo fajke. Neskôr prišli na scénu cigarety (prvá továreň v Hamburgu r. 1788), ktoré sa čoskoro stali symbolom bohatstva solídnosti a váženého postavenia. Fajčenie cigaret sa začalo vo Francúzsku, odkiaľ sa rozšírilo po celom svete a teraz je najbežnejším spôsobom konzumovania tabaku.

Škodlivosť fajčenia je už dávno a dobre známa. V poslednom čase sa vyzdvihovala najmä súvislosť fajčenia s výskytom plúcnej rakoviny. Zistilo sa, že plútca rakovina sa vyskytuje oveľa častejšie u fajčiarov, najmä tuhých, ako u nefajčiarov. Známy je tiež nepriaznivý účinok nikotínu pri ochorení zažívacieho traktu, najmä pri dlhotrvajúcich kataroch žalúdkovej sliznice a pri žalúdkových a dvanásťstorníkových vredoch. Tu pôsobí nikotín, ktorý sa dostane slinami do žalúdka, ako dráždiľo na sliznicu, zhoršuje jej stav a stačuje riadne hojenie.

I pri ochorení orgánov obebového ústrojenstva má fajčenie dôležitú úlohu. Účasť fajčenia je však oveľa zreteľnejšia pri vzniku chorôb ciev ako srdca. Sú to hlavne dve choroby, kde spoluúčasť fajčenia je nepopierateľná a bezpečne dokázaná, dve choroby končatinových tepien, a to: zápalové upchatie tepien, tzv. „Bürgerova choroba“ a upchatie končatinových tepien pri kornatení. Bürgerova choroba sa vyskytuje skoro výhradne len u mužov a začína už v pomerne mladom veku. Zistilo sa, že naprostá väčšina pacientov trpiacich na túto chorobu sú fajčiai, a to tuhí fajčiai, fajčiai priemerne viac ako 20 cigaret dennie po veľa rokov. Na veľkej americkej klinike bratov Mayo v Kalifornii zistili napr. že za posledných 25 rokov sa vyskytlo len 5 pacientov s Bürgerovou chorobou, ktorí boli nefajčiai. Je súčasťou pravda, že dosiaľ nepoznáme pravú a hlavnú

Bezprostredne po Veľkej říjnové revoluci se zvedla v českých a slovenských zemích vlna stávk, zatím ještě s požadavky zlepšení zásobování. Charakter hnutí se však veľmi rýchle měnil; objevily se požadavky politické. Prvním velkým projevem revolučního nástupu byla lednová generální stávka roku 1918, které se zúčastnilo dělnictvo celého Rakousko-Uherska. Vyrostla z napětí, s kterým lid sledoval jednání ústředních mocností se sovětským Ruskem v Brestu Litevském. Pracující žádali okamžité zastavení války a účast dělnických zástupců na mírovém jednání. Hrozilo nebezpečí, že stávka přeroste v otevřený boj.

1918

V ČESKOSLOVENSKU

V rakouské armáde docházel k vojenským vzpourám, na nichž se podílely čestí a slovenští vojaci. 1. února 1918 salvou z děla a vytýčením rudé vlajky byla zahájena slavná vzpura 6000 námořníků na rakouských válečných lodích v boce Kotorské. Přestože vzpura byla po třech dnech potlačena, stovky vzbouřenců pozatýkány a vůdcové popraveni, nebylo možno zabránit, aby velké revoluční, ideje nezachvacovaly masy. Stávkové hnutí kovodělníků, textiláků, železničářů a municičních dělníků se změnilo 1. máje 1918 v masové demonstrace. Nad průvody se objevila hesla „Mír“, „Socialistický národ“. Na Slovensku si muselo dělnictvo právo na oslavu 1. máje vybojovat stávkami.

Mohutná vlna živelných revolučních akcí dělnictva vyvrcholila 14. října 1918 generální politickou stávkou. Česká buržoazie a reformističtí předáci marně usilovali o to, aby akce nepřekročila rámec demonstrace proti vývozu potravin ze země. Demonstranty nezastavily ani v ulicích rozestavená děla a kulomety. Dlouhé a hrozivé průvody dělníků valily se městy. Za bouřlivého jáoutu byla proklamována Československá republika, někde dokonce i socialistický stát. 14. října byl mohutnou revoluční akcí proti monarchii a za národní a státní samostatnost. Již tehdy — čtrnáct dní před 28. říjnem — rozhodla dělnická třída o republikánském charakteru Československa.

Revoluční vystoupení dělnické třídy a lidových mas nemělo v čele revoluční stranu, která by je správně usmířovala. Většina vůdců sociální demokracie hnutí brzdila a dostala se do vleku buržoazie. Proto mohla československá buržoazie 28. října 1918 převzít pokojnou cestou moc z rukou rakouských orgánů. Převzala nejen rakouský byrokratický aparát, ale policii a vojsko i s tak nenáviděními rakouskými oficiemi, kteří se ji stali spolehlivou oporou proti revolučnímu hnutí mas.

Česká buržoazie upevňovala pozici za pozici. Po četní tydenní existence Československé republiky spěchala zrušit národní výbory, které vznikly v různých částech Československa a mohly se stát orgány moci lidu. Revoluční vlna jen povolná opadávala.

Buržoazie musela ještě celé dva roky úpravně bojovat s dělnickou třídou. Nebezpečí, že se dělnictvo podaří ještě se vzhopit k proletářské revoluci, stále hrozilo. Protože však dělnická třída Československa neměla tehdy ještě komunistickou stranu, která by její boje vedla, skončil boj o charakter republiky v prosinci 1920 porážkou dělnictva. Bylo třeba velkých obětí a zápasů, aby tato dočasná porážka mohla být odčinená velkým vítězstvím dělnické třídy a pracujícího lidu Československa.

riet vedie ku kŕču ciev trvajúcemu až 24 hodín! Je len pochopiteľné, že pri súčasných chorobných zmenách ciev, kde tkanivá trpia už určitým nedostatočným privodom okysličenej krvi, môže byť tento účinok to zhubnejší.

Menej presvedčujúce sú už výsledky pokusov a skúseností pri posudzovaní vplyvu fajčenia na srdce. Zistilo sa, že výfajčenie dvoch cigaret vede u zdravých ľudí k zvýšeniu krvného tlaku priemerne o 20 mm ortuti, pulz sa zrýchli o priemerne 36 úderov za minútu a dostavia sa i zmeny na EKG (oplôšenie tzv. T. vlny). Pritom sa tieto zmeny dostavia u každého bez ohľadu na to, či je to fajčiar. Z hľadiska reakcie obebového ústrojenstva neexistuje zrejmé teda návyk na nikotín, reakcia sa dostaví zakaždým a nezmenene.

Od týchto príznakov treba odlišiť fažkosti, ktoré pozorujeme u jedincov, nenaučených fajčiť, u fajčiarov-začiatčníkov. Sú to najmä žalúdkové fažkosti, nevolnosť a zvracanie. Tieto fažkosti sú totiž pôvodom centrálneho, vyvolané účinkom nikotínu na nervový systém a prestávajú, len čo si organizmus na fajčenie privyke.

V názore na účinok nikotínu na vencové cievy je určitá nejednotnosť. Predpoklad, že nikotín priamo spôsobuje ich stiahovanie, sa nepotvrdil. Stiahovanie, sa vyvoláva skôr nepriamo cez nervový systém a možno i prostredníctvom niektorých hormónov. Zrýchlená činnosť srdca zvyšuje metabolické nároky, čo pri relativne nedostatočnom privode okysličenej krvi vede k tzv. nedokrvenosti srdcového svalu a tým ku vzniku bolestí, ktoré sa pomerne často pozorujú u fajčiarov.

Zase je pochopiteľné, že i keď opísané reakcie nemajú veľkú úlohu u zdravého srdca nemusí tak byť u srdca poškodeného. Zrýchlením akcie sa srdečne vyčerpáva, doba potrebná na jeho zotavenie sa pri tom skracuje, výživa srdca trpí. Zvýšený tlak zase kladie srdcu ďalšiu prekážku v jeho práci, t.j. rozvá-

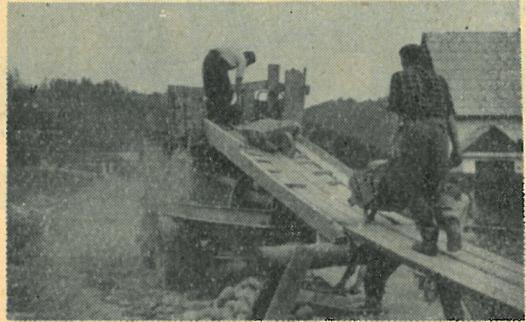
NIKOTÍN

príčinu vzniku tejto choroby, ale reč štatistik, svedčí pre rozhodujúcu spoluúčasť fajčenia je presvedčivá. Svedčí o tom fakt, že u značného počtu pacientov dosiahneme zastavenie procesu, keď prestanú fajčiť. Po prípadnom začati fajčenia sa u väčšiny chorob znovu objaví v celej prudkosti a nebezpečnosti. Učinok fajčenia sa vysvetľuje precitlivešou cievnych stien na nikotín, čo prispieva k rozvoju chorobného obrazu.

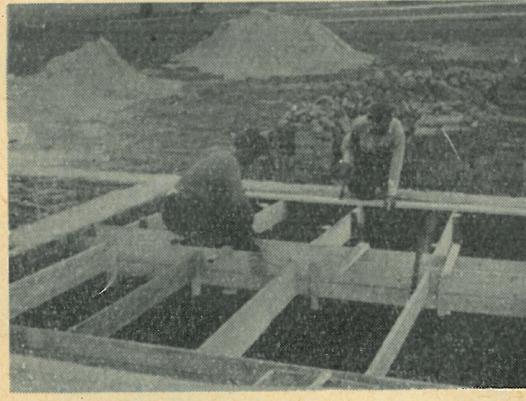
Upchatím tepien na podklade kornatenia, t.j. sklerózy, trpia starší ľudia, a to i ženy, i keď v menšom počte ako muži. Tu je účasť fajčenia už menej nápadná, ale predsa zistiteľná a pochopiteľná. Veď výfajčenie už 2 cigaret vede u normálneho zdravého človeka k stiahnutiu ciev, s následným poklesom kožnej teploty o priemerne 2,5°C na koži prstov nôh a 3,2°C na koži prstov rúk a výfajčenie 12 ciga-

Milusínci z Kacwina

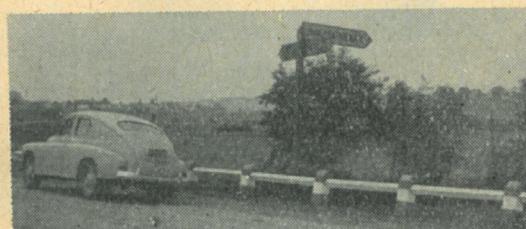
Společná praca + pomoc techniczná = nová droga w Niedzicy

Budowa szkoły w Bukowinie Podszklu

Pierwsza kosiarka w Kacwinie

Wyjaśniamy, iż Podwilek znajduje się w odwrotnym kierunku — ale brak chętnych do właściwego ustawienia drogowskazu. A może Wydział Drogowy rozwiąże ten „problem”?

dzaní krvi po cievnom riečišti tela, ktorú musí prekonávať so zvýšenou námahou, čo zase len vede k skoršiemu vyčerpaniu a konečnému zlyhaniu.

Teraz nás zaujíma, ktorá látka v dyme vznikajúcom pri tlení tabaku, pôsobí škodivo na organizmus. Vieme, že tento dym obsahuje najmä kysličník uhoľnatý a nikotín. Pôvodne sa všetky účinky fajčenia pripisovali kysličníku uhoľnatému a až neskôr sa zistilo, že jeho úloha pri vzniku príznakov v obehom ústrojenstve je malá, ak nie žiadna, a celú ju treba pripísťať nikotínu. Kvalitná bežná cigareta obsahuje asi 20 mg nikotínu. Zistilo sa, že pri fajčení sa 35% nikotínu zničí, 35% unikne do okolia, 22% vnikne dymom do organizmu a asi 8% zostanie v horoku. Pri vdýchnutí dymu do plúc (tzv. šlukovaní) organizmus vstrebe skoro všetok nikotín, ktorý sa do organizmu dostane. Ak sa dym nevýduchuje, ale ponecháva len v horných dýchacích cestách, absorbuje sa len asi z dvoch tretín.

V predaji sa často objavujú rozličné výrobky tabakového priemyslu, označované za menej nebezpečné, zdravotne neškodné a pod. Sú to cigarety s rozličnými filtermi, s údajným zníženým obsahom nikotínu o pod. Nedajme sa však myliť! Nikotín v cigarete, ktorá by nemala mať nepriaznivé účinky na organizmus, by musel byť znížený aspoň o 60%, ale takáto cigareta by už pre fajčiaru strácali svoju príťaživosť. Filter zase, ktorý by mal prepustiť len neškodné množstvo nikotínu, by musel byť taký hustý, že by cezeň prechádzalo len veľmi málo dymu.

Súhrne teda môžeme povedať, že nikotín pôsobi nepriaznivo na orgány obehomého systému. Značne zužuje obvodové cievy, čím prispieva zároveň i s iným menej známym mechanizmom k rozvoju väčších chorôb končatinových tepien, často končiacimi stratou jednej alebo i viacerých končatín. Na srdce pôsobí viac nepriamo, vytvárajúc nepriaznivé podmienky pre jeho prácu, čím značne

DIEVČA Z UNAI

JAPONSKÁ L'UDOVÁ ROZPRÁVKA

Dievča z Unai žilo s rodičmi. Bolo krásne. Začali sa do neho dvaja ohniví a vytrvalí mládenci. Jeden z nich, Mubara, bol z toho istého kraja a druhý, Činu, pochádzal z Izumi. Obaja si boli takí podobní, že mohli byť dvojčatá. Mali rovnaký vek, tvár a postavu. Obaja dievča lúbili nekonečnou láskou. Dary mu dávali tiež rovnaké. Co urobil jeden, urobil aj druhý.

Básnik Mušimaro predvídal zlé následky tejto lásky a napísal o nich túto básenn:

Žiarlivosť ohňom sálala im z očí
sokovia nemí svoj čas vyčkávali,
ruka im večne k rukoväti boči
a tulce šípmi stále doplnali.

Jak skaly tvrdlo proti sebe stáli,
v napäťom zraku cítia pohyb kradmý.
A v ľutom hneve päste zatírali,
pre dievčatko z Unai, pre jej úsmev vábny.

Dievča si s nimi nevedelo poradiť, od žiaľu ochorelo. Nikdy viac neprijalo dary ani od Mubara, ani od Činua. Trápilo ju, keď ich videla stáť pri bráne deň čo deň. Mesiace takto uplynuli, ale ich láska neochabla.

Rodičia dievča nevedeli pochopíť jeho správanie a dohovárali mu:

— Čo čakáš mesiace a roky? Chlapcov trápiš a zármutok im spôsobuješ... Vyvoľ si jedného a o krátky čas fa druhý prestane ľubit.

Dobre myšlené slová nepotešili dievča. Rodičia sa poradili, poslali po šuhajov a rozhodli sami, že ten, čo zastrelí vodného vtáka na rieke Ikuta dostane ich dcéru za ženu.

Zaradovali sa sokovia, obom sa im už žiadalo skončiť trápanu neistotu. Šli k rieke, a keď zbaradili vodného vtáka odrazu napäli tetivy lukov a v tej istej chvíli sa dva šípy odrazu zabodli do vtáka. Ani jeden zo šuhajov nemohol tvrdiť, že je lepším strecom.

Kedievča z Unai video, že sa beznádejne položenie nezmenilo pomyslelo si: „Oslobodím sa aj ostatných od neistoty a nepokoja... Ľudia volajú rieku Pettsu riekou života. Nech je táto rieka pre mňa riekou smrti.“

Ako si zaumienilo, tak aj urobilo. Hodilo sa do nepokojných vln a zahynulo. Na krik rodičov pribehli verní milenci. Poskákali do vln za dievča, ale v mocnom prúde všetci zahynuli. Keď dievča i chlapcov vytiahli, pochovali ich do troch hrobov vedľa seba. Uprostred ležalo dievča a vedľa neho chlapci. Dodnes toto miesto ľudia volajú „Hrob dievča.“

V Mubarovom hrobe bol luk, šípy a dlhý meč, ale Činuov luk a meč sa nenašiel.

Po rokoch akýsi pútnik nocoval nedaleko hrobu. Odrazu sa prebudil na hľuk. Zdalo sa mu, akoby sa niekto v blízkosti bil. Šiel sa pozrieť, ale nič zvláštneho nesporozoval. Znova si ľahol, a kým

zaspal spomenul si na rozprávku o dievčati z Unai. Zdalo sa mu, že pred sebou vidí zakrvaveného človeka, ako sa mu žaluje, že ho nepriateľ prenasleduje a prosí ho aby mu požičal meč. Pútnik najprv nechcel, ale nakoniec mu predsa len svoj meč požičal.

Ako vidno, Činu bol vytrvalý a bojoval do tých čias, kym sa mu podarilo zabíť svojho soka Mubara. Po toľkých rokoch mohol povedať, že dievča z Unai je jeho.

Hrob dievča z Unai pozná ľud v celom Japonsku a spieva si o ňom pieseň:

Pri hroboch stál som, pri troch smutných hroboch. Pod jedným leží z Unai kvietok milý, k nej položili aj žiarlivcov oboch, balvany ľažké na hrob privali... Zastav sa, pútnik, nájdì chvílu krátku, Nech fa učí poznat chvílu šťastia vrakú, Dievčatko z Unai a jej utrpenie...

Obsah alkoholu vo víne je asi od 12—24%, stojí teda medzi pivom (bežným) a koncentrovanými destilátmi. Obsahuje však aj iné látky, ako napr. kyseliny a triesloviny, ktoré spolupôsobia pri tomto jeho priaživnom účinku.

Stúpajúcim množstvom požitého alkoholu sa však tieto jeho dobré vlastnosti postupne strácajú a začínajú sa uplatňovať jeho nepriaznivé účinky, ako napr. nevitané zrýchlenie srdcovej činnosti, už spomínaný efekt celkového množstva tekutiny, účinok na centrálny nervový systém a pod. Zmeny na rôznych orgánoch predovšetkým zažívacieho a nervového systému, vznikajúce po dlhodobom nemiernom požívaní alkoholu, o ktorých sa tu nebudeme podobernezie zmieňovať, prirodene tiež nie sú pre obehomový systém ľahostajné a nepriaznivo ovplyvňujú jeho činnosť. Lekárska veda dosiahal už veľké úspechy. Mnohé choroby nie sú už neznačné, iným zabráňuje a proti ďalším úspešne bojuje. Ale i tak stojí pred ňou ešte nesmierne množstvo práce, boja a námahy. O mnohé choroby sa ešte vždy trestia jej zbrane ako o nedobytný hrad a jej postup je v znamení urputného boja o každú piat' priestoru. Tak je to i s niektorými chorobami obehomého systému, hoci i tu sú pokroky, najmä v poslednej dobe, ohromujúce. Tu potrebujeme pomoc z každej strany a predovšetkým sa nemôžeme zrieť pomoci samého pacienta. Táto pomoc spočíva v dodržiavaní zásad správnej životospäry, aby napomáhal získať a udržovať liečebné úspechy a nerúcať s námahou dosiahnuté výsledky. Jednou z najdôležitejších stránok správnej životospäry je práve vyhýbať sa škodlivinám a zlozivkom, najmä tým, ktoré sú spomenutí. Ale nielen chorí majú dodržiavať túto životospäru — to môže byť už neskoro. Dôležité je, aby všetci ešte zdraví si uvedomili nezmyselnosť svojho počinania, keď kvôli pochybnému dočasnému pôžitku hazardujú s najcennejším pokladom človeka, so svojím zdravím!

Pre koncentrovanejšie liehoviny, kde nehrá úlohu množstvo vypitej tekutiny, ale množstvo alkoholu, ktoré sa dostalo do organizmu, platí viac ako iné: v malom množstve a v rukách lekára sú liekom, ináč škodlivinou. Alkohol pôsobí značne na obvodné cievy, tým že ich rozfahuje, v čom sa jeho účinok diamentárne odlišuje od nikotínu. Táto jeho vlastnosť, prejavujúca sa pocitom tepla, potením a zácervenaním sa, je všeobecne známa. Využíva sa i terapeuticky napr. pacientom s Bürgerovou chorobou sa odporúča piť malé množstvo koncentrovanej liehoviny, aby sa dosiahol práve tento efekt. Známy je aj posilňujúci účinok malého množstva dobrého vína podávaného zoslabnutým pacientom. triaciach nechutenstvom, slabosťou a vyčerpaním.

ADAM CHALUPEC

TAJEMSTVÍ MOŘSKÝCH OBLUD

A nyní něco jiného. Stád
Jejich do

Mořské hlubiny tají nejenom tisíce nejrůznějších druhů ryb ale také mnoho jiných, dosud neznámých živočichů.

Pověsti o podivných mořských obludech oživují starožitné dějiny a také celý středověk.

Přešly desítky a stovky let, hrůzostrašné pověsti o mořských obludech přenášela ústní tradice z pokolení na pokolení. Doposud však nebyly nalezeny žádné hmatatelné důkazy, které by potvrzovaly jsoucnost těchto obludek.

MOŘSKÉ OBLUDY

Mezi námořníky nejrůznějších moří světa vznikaly historky o obludech, které prý rameny opětaly lodě a vtahovaly je do hlubin. Tyto oblude byly ztotožnovány s ohromnými chobotnicemi, které poprvé popisováno před sto lety, a jednu z nich uviděl v roce 1861 kapián Bouyer v Atlantickém oceánu v blízkosti Tenerifu (největší ostrov v souostroví Kanárských ostrovů). Tělo této chobotnice bylo 5 m dlouhé, a jak odhadoval kapitán, vážila asi 2 tuny. Později námořníci nacházeli na východním pobřeží severní Ameriky a také v Japonsku, mrtvá těla chobotnic, která moře vyplavilo na břeh. Jejich chapadla byla až 10 m dlouhá.

Tyto stváry, vímě že existují, mohly být nebezpečné nejenom lidem ale i menším kunařům. A tehdejší lodě byly přece mnohem menší než dnešní průměrný parník. Představme si, jaký strach naháněly tyto oblude tehdejším námořníkům.

MOŘŠTÍ HADI

O jiném druhu mořských oblude vyprávějí cestovatelé Qudemans, v r. 1892, Olssen v 1899 a Racivitzsza v 1903. Jejich vypravování se shodovala v tom, že viděli neobyčejně dlouhého mořského hada. V r. 1929, nedaleko mysu Dobré Naděje, spatřil takového hada lékař britské armády Dawidson. Podobnou oblude uviděl v r. 1840 kapitán francouzského parníku nedaleko břehů Spojených států amerických a podrobně ji popsal. Také lodě „City of Baltimore“, se setkala s mořskou obludem v zálivu Adenském 28. ledna 1879.

Cestující a celá posádka, plující jachtou „Valhalla“ po brazilských vodách, spatřili oblude, jejíž hlava — velká asi jako lidská lebka — čněla nad vodou na krku dlouhém asi 2–3 m.

LOCH NESS

Známá je historie oblude z Loch Ness, jezera, které se nachází v severní části Skotska. V tomto jezere, dlouhém 38 km a širokém 3 km, bydlí prý záhadný stvor, 20 m dlouhý. Má prý malou hlavu na velmi dlouhé šíji. Toto zvíře bylo několikrát náhodně viděno celou řadou nejrůznějších lidí.

V poslední době anglický inženýr Dins Dale nejenom že tuto oblude pozoroval, ale natočil dokonce film, který jsme mohli vidět na obrazovkách našich televizorů.

Neznáme dosud všechny druhy živočichů, obývajících mořské hlubiny. Všechna setkání s těmito obludemi jsou více nebo méně náhodná. Věda však stále pilí k poznání pravdy.

V BATISKAFU NA DNO PACIFIKA

Na poznaňských veletrzích byla v tomto roce nová atrakce. Jacques Piccard seznámil účastníky veletrhu s výsledky své výpravy do nejhlubších sítí Pacifiku. Této výpravy se zúčastnil také podpor. Don Walsh. Batiskaf byl spuštěn do hloubky 10.912 m. V této hloubce se vědec setkal s rybami, což vytvářelo velkou sensaci, protože teorie tvrdila, že v takových hloubkách vyšší organismy absolutně nemohou žít.

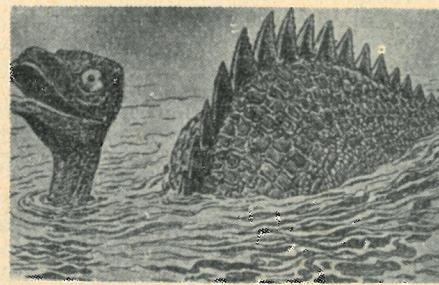
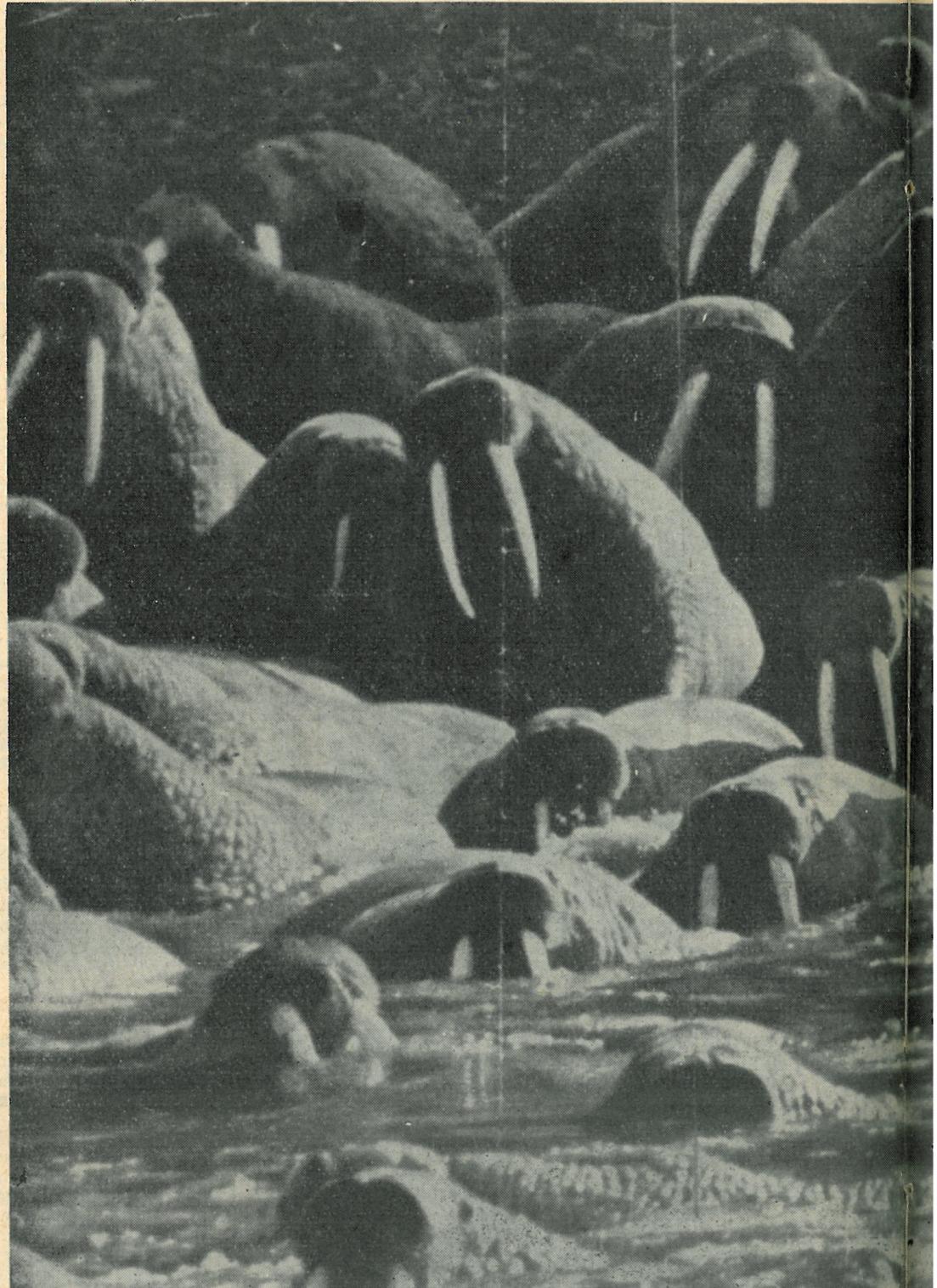
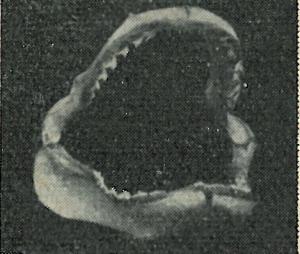
Před několika týdny vyplula z přístavu Marseille lod Calypso, na jejíž palubě se nacházel nejnovější model Denisova „podvodního přístroje“. Francouzský tisk nazývá tento přístroj „potápěcím talířem“. Je plochý, vyzbrojen dvěma obrovskýma očima, je velmi podoben krabovi. Může se ponořit do hloubky 600–700 m. Francouzští vědci očekávají, že s pomocí tohoto přístroje se snad podaří vnést trochu světla do stále se množících zpráv a fantastických povídok o mořských obludech.

Víra ve výřešení této záhad je zesílena také tím, že nedávno byl nalezen druh ryby, o kterém souzeno, že vymřel před několika miliony let. Také potápěči, kteří mohou pozorovat mořské hlubiny z nejrůznějších potápěcích zvonů, kesonů a batiskafů, jsou přesvědčeni, že vyřešení této záhad nedá na sebe dluho čekat.

Věřme tedy také, že tyto naděje budou splněny a že se brzy dovíme, jaké záhadu ukryvají před námi moře a oceány. Souhlasíme s tím, že nejjistějším způsobem jsou přímá pozorování, zvláště, že do dnešního dne mnohé úkazy nejsou vědecky vysvětleny.

Je úkolem vědy, aby oddělila skutečnost od výmyslu a výplodů mnohdy velmi bujné fantazie a také aby nejnovější poznatky využila v praxi.

Snímky, které uvádějeme, ukazují některá známá mořská zvířata, mořské živočichy a také méně známé přírodní hříčky.

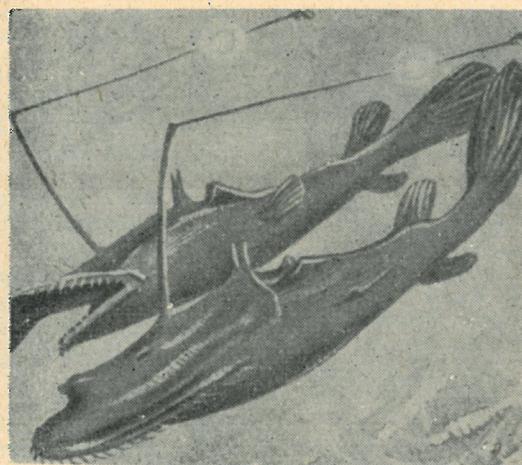
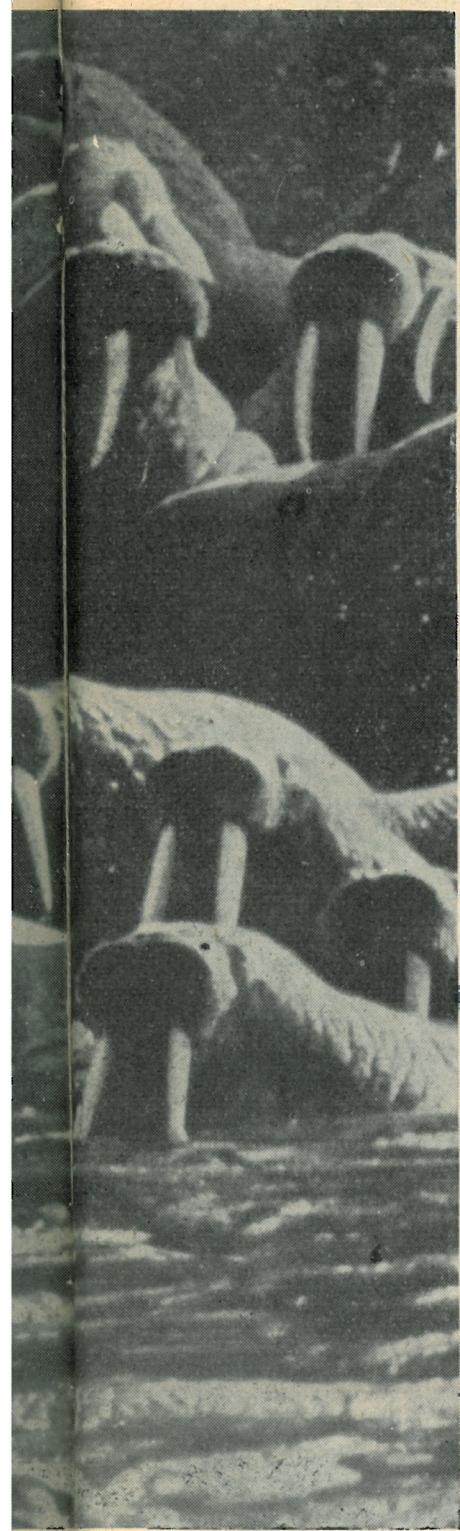
Angličané — Tex Geddes a James Gavin — stejně v blízkosti ostrova Skye u západního pobřeží uviděli mořskou oblude, kterou si mohli asi hodně prohlížet. Neměli fotografický aparát ale měli tužku a tužku oblude zvěčnili.

V sladkých vodách jezera Loch Ness žije prý mořský had, kterého naposled zahledl Lins.

Hříčky moře v nás stále budí úžas. Není tento krok mořem vyplaven na Tahiti, nápadně podobný krok k Loch Ness?

MÍSTVÍ OCEÁNU

o. Sło mrožů, vyhřívající se na slunci.
jich movem je Aljaška.

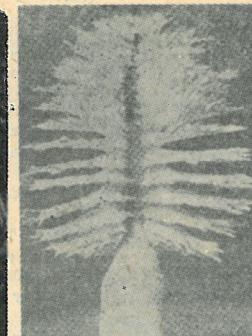
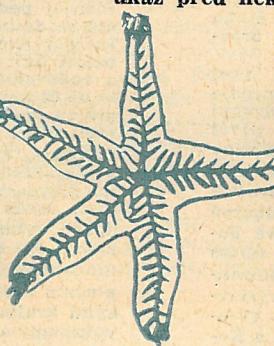

Nač asi potřebuje ryba tyto „reflektory“? Byla — li vysvětlena podstata záření, pak umístění zdrojů světla je stále ještě záhadou. Čím např. vysvětlíme to, že určitý druh ryb má místo očí silný světelny zdroj? Biologové uvažují, že hlavní příčinou tohoto záření je lákání drobných živočichů, kteří slouží těmto rybám za potravu.

Odpověď na otázku — odkud pochází schopnost vyzařování světla u ryb a hlavonožců — je velmi jednoduchá. Světlo vzniká totiž okysličováním luciferinu. V okamžiku, kdy se tato látka služuje s kyslíkem, uvolňuje se energie, v tomto případě světelná.

U ssavců je tomu podobně — okysličováním uhlovodanu vzniká teplo.

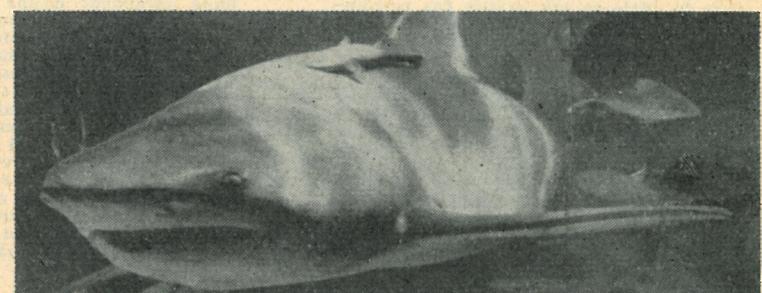
Pro nás je toto vysvětlení samozřejmostí, ale představme si, kolik asi nepravděpodobných historek vyvolával tento úkaz před několika stoletími.

Ryba „Coelacanthe“ „Mořská péra“

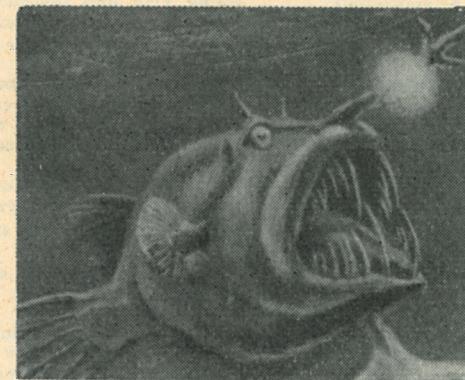
Ryba „Coelacanthe“, kterou uloveno před několika léty a která, podle úsudku vědců, měla už před miliony léty vymřít.

Kromě tisíců najrůznějších druhů fauny, žijí v mořích zajímavá „mořská péra“ (*Pennatula phosphorea*), která se sdružuje v kolonie a sídlí na měkkých bahnitých mořských dnech. Vyznačují se tím, že září fosforickým světlem a dno pokryté těmito péry vypadá opravdu jako z pohádky. Celé louky zářících kapradin připomínají rozsvícené vánoční stromky.

Žralok — známý mořský loupežník. Jeho obětí bývají často i lidé.

Žraločí tlama je vyzbrojena silnými, ostrými zuby, které jsou postrachem rybářů jižních moří. Nedivme se. Zuby jsou trojúhelníkovité, stejně vysoké, trčí kolmo a mají hrany jako břity. Za první řadou zubů je druhá, poněkud zahnutá dovnitř tlamy, za ní třetí řada. Některé druhy mají až čtyři řady těchto hrozných zubů. Nejsou vzácností žraloci dlouzí 12 m. Největší však měří až 20 m. Jejich kůže je pokryta sklovitými štítky s několikamilimetrovými ostny. Je ostrá jako nejostřejší struhadlo. Také jeho silný ocas je výbornou zbraní.

„Mořský dábel“, který žije v hlubinách, má na pysku zvláštní, dosti vyčnívající výrůstek, který svítí. Vypadá to, jako by si ryba svítila na cestu.

Kostra žraloků je chrupavčitá. Většinou rodí žraloci živá mláďata; jenom několik druhů klade vejce. Tato mají tvar obdélníkových, zploštělých peřinek v zrohovatélém obalu. Z každého rohu obalu vycházejí spirálovitě stočená vlákna, která udržují vejce zavěšena na chaluhách. Omývána jsou neustále vodou a mají zapevněno dostatečné množství kyslíku, což by nebylo možné, kdyby ležela na dně.

Zraločí vejce

in — i lovili rybu při Skotska, li asi mu klidně e mělkou a takto

žije legendární léd i Dalle.

ni tenřen, který dně pen obludě

**UWAGA CZYTELNICY! TYLKO DO 15 GRUDNIA BR. MOŻECIE
ZAPRENUMEROWAĆ „ŻYOT“ NA 1961 R.
WARUNKI PRENUMERATY I SZCZEGÓŁY KONKURSU NA STRONIE DRUGIEJ.**

STO MILIÁRD NA ROZKVET SLOVENSKA

Keby Vám niekto povedal, že v najbližších piatich rokoch vybuduje sa na Slovensku mesto, do ktorého by sa mohli pohodlne nastahovať obyvatelia šesťmiliónového Paríža, určite by sa vám to zdalo za tak krátky čas neuskutočiteľné. No ak zrátame dovedna všetky úlohy investičnej výstavby, ktorú na Slovensku zabezpečuje tretí päťročný plán, vidime, že ich rozsah nie je o nič menší ako náklady na pol druhu milióna bytov. Pravda, toto porovnanie sme uviedli iba pre názornosť. Vidiet na ňom veľmi jasne, aký obrovský rozvoj očakáva Slovensko v nastávajúcich rokoch, v ktorých začína sa etapa výstavby výspej socialistickej spoločnosti.

Zo spomínamej stomiriadovej sumy 77,5 miliárd vynaloží na investície priamo štát so svojimi podnikmi. V porovnaní s druhou päťročnicou, keď štátne investície na Slovensku dosiahli výšku 40 miliárd korún, je to suma beznáma dvojnásobná. Zbývajúcich 20 miliárd použijú na svoje zveľaďenie JRD, obce, družstevne a iné organizácie z vlastných prostriedkov.

Prirodzene, investície budú slúžiť predovšetkým na ďalšie hospodárske zveľaďenie Slovenska, jeho kultúrne a sociálne posudzovanie a využitie s českými krajinami. Ak už dnes o Slovensku možno povedať, že od oslobodenia v novom spoločenskom zriadení prekonalo svoju niekdajšiu hospodársku zaostalošť, po splnení úloh výstavby v tretej päťročni zastane si medzi hospodársky najvýspejšie oblasti v Európe. V niektorých priemyselných odvetviach zaujme Slovensko rozhodujúce postavenie v republike a pripadne mu významná úloha i v hospodárskej spolupráci ČSSR s ostatními socialistickými krajinami. Hodnota priemyselnej výroby na Slovensku sa roku 1965 vyrovňa priemyselnej produkcií celého Československa z roku 1948 a poľnohospodárstvo, dnes ešte značne zaostávajúce, dosiahne takú intenzitu výroby ako vyspelé poľnohospodárstvo českých krajov. Aby sa zabezpečili tieto ciele, štátny plán investičnej výstavby pamäta na rozvoj priemyslu sumou 35 miliárd a na rozvoj poľnohospodárstva viac než 15 miliardami korún.

Nebývalý však je nielen celkový rozsah investícii, ale aj rozsah jednotlivých diel, ktoré budeme v tretej päťročni budovať. Najmä v priemyselnej výstavbe sa tažisko investícií, kde nebude výnimkou miliardové alebo i niekoľkomiliardové náklady, prenáša na budovanie rozsiahlych závodov a kombinátorov, ktoré v niektorých prípadoch znesú porovnanie s najvýznamnejšími závodmi svojho druhu v Európe. Medzi takéto diela patria predovšetkým Východoslovenské železiarne, budúci najväčší hutnícky kombinát v Československu, ktorý sa po svojom vybudovaní vyrovná oceliarskej kapacite celého dnešného Ostravská. V rokoch plného rozvinutia stavby sa na tomto jednom kombináte preinvestuje okolo

jednej miliardy korún ročne. Svojou veľkosťou a výškou investičných nákladov európske meradlá znesie aj výstavba obrovského chemického kombinátu vo Vŕciom hrdle pri Bratislavе, kde sa bude spracúvať najmä ropa zo Sovietskeho svazu. Medzi mnohostámlionové až miliardové investície však patria aj výstavby závodov na dusikaté hnojivá v Šali, chemického kombinátu v Strážskom, ropovodu, papierenského kombinátu v Stúrove, cementárne na východnom Slovensku, atómovej elektrárne, priehrady na Váhu pri Liptovskej Mare, rekonštrukcia Svermových železiarí v Podbrezovej a niektoré ďalšie stavby. Prítom tieto obrovské diela majú sa vybudovať v rekordne krátkom čase. Vedľa mnohými výrobkami z nových závodov (najmä hutníckych, chemických a strojárskych) ráta sa už pre potreby hospodárstva v tretej päťročnici. Ak sme podnes považovali za vrchol organizačných schopností našich stavebných a montážnych podnikov, keď dokázali preinvestovať jeden milión korún denne, na veľkých stavbách tretej päťročnice sa ani s takýmito špičkovými výkonomi nevystačí. Investičná výstavba tretej päťročnice si od projekcie, stavebnej výroby i dodávateľov strojových zariadení vyžiada takú koncentráciu síl, aká dosiaľ nebola sústredená ani na najvýznamnejších stavbách.

Všetky spomínané stavby z úloh tretej päťročného plánu sú, prirodzene, len tie najvýznamnejšie. Na Slovensku sa v rokoch 1961 až 1965 začne stavať dovedna asi 70 nových závodov a dokončiť sa ďalších 22, ktoré sa rozostavia už v druhej päťročnici. Okrem toho sa v každom priemyselnom odvetví počíta s rozsiahlymi rekonštrukciami, z ktorých mnohí doterajšia kapacita závodov viač než zvýšia. Dobudujú a dokončujú sa najmä viaceré závody strojárskeho priemyslu, ktorý bude v roku 1965 zamestnávať približne 110 000 pracovníkov a sám dosiaľne vysší objem výroby, ako mal celý priemysel na Slovensku roku 1953. Rozšírením doterajších závodov a výstavbou nových sa takmer zdvojhásobí doterajšia kapacita elektrárn a priemysel stavebnych hmôt, vybudujú sa významné sklárské, drevárske, textilné i potravinárske závody a kombinácie.

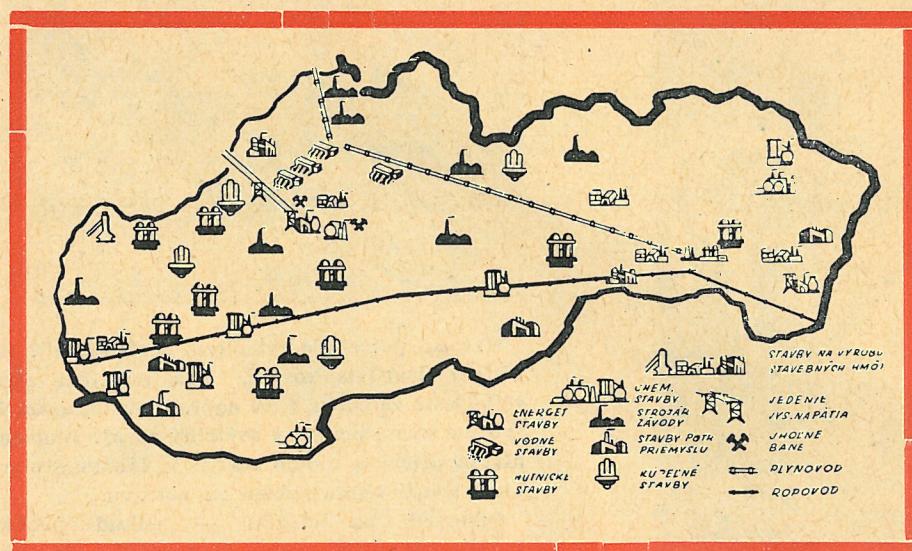
Objemové najväčšie a najvýznamnejšie sú však investície v chemickom a hutníckom priemysle. Predstavujú približne 40 percent sumy venovanej na rozvoj týchto odvetví v celom štáte. Nová výstavba najviac prispieje k rozširovaniu východného a juhozápadného Slovenska. Vybudovaním nového a rozšírením existujúceho priemyslu sa len na východnom Slovensku vytvorí 40 000 až 30 000 nových pracovných príležitostí.

Diela nevidaného rozmaru však priprudnú nielen v priemysle, ale aj v poľnohospodárstve. Uprava Východoslovenskej nížiny, kde sa polmiliardovým nákladom ochrani, zírodní a zveľadí vyše 50 000 a na juhozápadnom Slovensku asi 120 000 ha pôdy, je najväčšou investíciou

svojho druhu v Československu. Rozsiahle vodohospodárske úpravy, meliorácie a závlahy sa však vykonajú aj na južnom a západnom Slovensku. Na zveľaďenie pôdneho fondu sa v tretej päťročnici vynaloží dovedna vyše tri miliardy korún. Zároveň sa posilní mechanizačná základňa poľnohospodárstva o 41 000 traktorov, 3500 kombajnov a tisíce rôznych nových strojov. Taktôto sa v poľnohospodárstve vytvoria všetky ma-

a obci — Bratislava, Malacky, Železovce, Šala, Žiar, Modrý Kameň, Ilava, Čadca, Kráľovský Chlmec, Košice, Slnia, Stará Lubovňa a Stropkov dostane súčasne i nové nemocnice, v iných sa počíta s výstavbou a rozšírením ďalších zdravotníckych zariadení.

Nebude vari závod, družstva alebo obce, ktoré by v tretej päťročnici obšiel veľký budovateľský rozmach. V jednom článku nemožno čo len vymenovať vý-

teriálne podmienky, aby splnilo svoje náročné úlohy, ktoré mu ukladajú za 5 rokov zvýšiť výrobu najmenej o 28 percent, čím sa vo výnosoch a užitkovosti priblíží úrovni vyspelých českých krajov.

Hlavná investičná činnosť štátu sa sústredí na vyše 200 najdôležitejších (tzv. centralizovaných) stavieb kľúčového významu pre rozvoj poľnohospodárstva alebo splnenie dôležitých úloh na úseku kultúry, zdravotníctva a životnej úrovne.

V najbližších piatich rokoch tretí plán rozvoja Slovenska zabezpečuje výstavbu 192 000 bytov, ktorý v druhej päťročnici to bolo asi 142 000 a v prvej 74 000. Po roku 1965 bude teda približne každa piata rodina bývať v novom byte postavenom v priebehu tretej päťročnice. Pre všeobecnovzdelávacie, odborné učoviská školy štát vybuduje nové budovy s 10 080 učebňami pre vyše 400 000 žiakov. Veľký kultúrny rozmach Slovenska sa okrem toho zvýrazní aj výstavbou ďalších nových objektov pre vysoké školy v Bratislave, Nitre, Žiline a Košiciach. Na výstavbu škôl a kultúrnych zariadení sa spolu vynaloží tri a pol miliardy Kčs. Trinásť slovenských miest

namnejšie diela, ktoré sa v tretej päťročnici vybudujú v slovenských mestách a obciach. Okrem spomínaných stavieb budú to desiatky nových kultúrnych domov, vedeckých zariadení, hotelov, rekreačných stredísk, turistických objektov, obchodných domov atď. Horný Spiš dostane novú železnicu a elektrické vlaky budú premávať až do Čiernej nad Tisou. Vybudujú a skvalitnia sa desiatky kilometrov cestnej siete. Takmer dve a štvrti miliardy korún vynaloží štát na výstavbu kanalizačných a vodovodných sieti, aby roku 1965 bol už 38 percent obyvateľstva zásobované pitnou vodou z vodovodov. A tak by sme mohli pokračovať ešte dlho.

Slovom, tých 100 miliárd, ktoré ČSSR v najbližších piatich rokoch investuje na Slovensku, hľoko zasiahne do všetkých úsekov života. V slovenských dolinách vyrastú ďalšie stovky hrdých pamätníkov veľkej socialistickej epochy. Slovensko sa na dosah ruky priblíží plnému ekonomickému vyrovnaniu s českými krajinami a slovenskí pracujúci budú významným podielom prispievať k tváraniu takého bohatstva v socialistickej republike, ktoré československému ľudu roztvori brány ku komunizmu.

AKTUALITY ● AKTUALITY ● AKTUALITY ● AKTUALITY

POMNIK TADEUSZA KOŚCIUSZKI WRÓCIŁ NA WAWEL

W Krakowie odbyła się we wrześniu podniosła uroczystość przekazania przez władze miejskie m. Drezna w NRD pomnika Tadeusza Kościuszki, dłuta artysty — rzeźbiarza z Niemiec R. Löhnera. Dar m. Drezna dla Krakowa ma charakter symboliczny i historyczny — poprzedni bowiem pomnik polskiego bohatera narodowego został przez hitlerowców zniszczony.

Z okazji przekazania pomnika, do Krakowa przybyli wi-

ceminister kultury i sztuki NRD prof. Hans Pischke, delegacja m. Drezna pod przewodnictwem wiceburmistrza p. Laronelle, oraz I sekretarz ambasady NRD w Polsce — dr. Wiese. Rząd Polski reprezentował na uroczystości wice-minister kultury i sztuki Z. Garstecki. Aktu odsłonięcia pomnika dokonał I sekretarz KW PZPR w Krakowie, poseł na Sejm Lucjan Motyka. Pięknym akcentem uroczystości było przybycie na Wawel Bandery Kosynierów — w historycznych strojach, z szablamи i na koniach. Na zdjęciu — Naczelnik znów spogląda z Wawelu na miasto jak przed dwudziestu laty... (le)

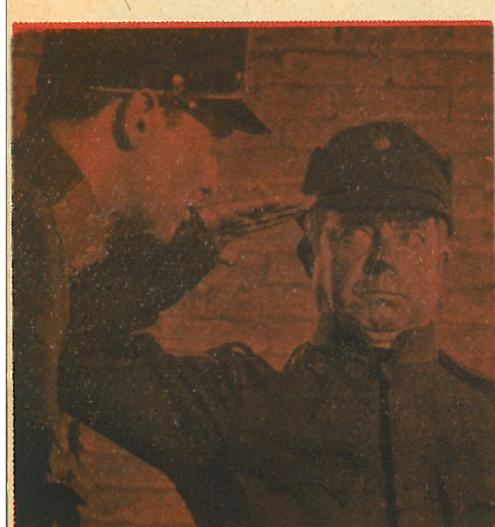
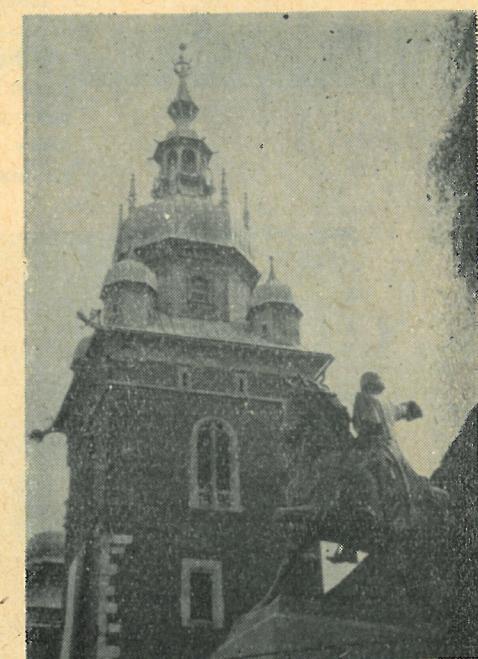
NOVÝ FILM O ŠVEJKOVÍ

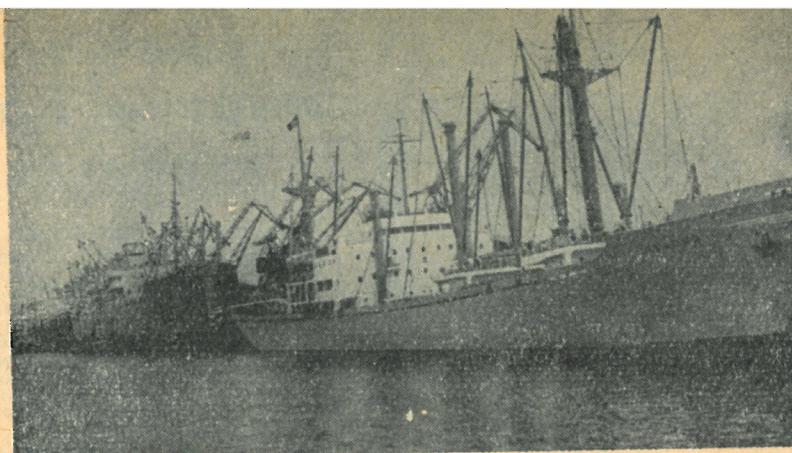
V atelierech vídeňské filmové společnosti se natáčí nová filmová adaptace světoznámé povídky K. Haška „Dobrý voják Švejk“. Úlohu Švejka hrá populární komik Heinz Rühmann, nadporučík Lukáš Ernst Stankovský.

Na snímku vidíme dvojici, kterou žádná síla na světě nemohla rozdělit — Švejka a Lukáše.

Czechosłowacja będzie trzecim na świecie (po Związkach Radzieckim i Stanach Zjednoczonych) krajem posiadającym kino systemu cyrkorama. Praskie kino przewidziane jest na 250 widzów; na okalający widownię ekran długości 108 metrów rzutowany będzie obraz z dwustu dwu projektorów.

CYRKORAMA

TRADICE POLSKÉHO NÁMOŘNICTVÍ

se datuje již od doby vzniku polského státu. Trvá tedy približne tisíc let. Dochovaly se o tom podrobnosti ještě z údobí existence politické strany „Piast“, na které navazuje historie povstání Gdanska jako jednoho z největších obchodních přístavů v Polsku. Vojска Bolesława Křivoústého střežila západní část země na ostrově Wolin u ústí řeky Odry a tak se stal Gdańsk již ve XIV. století důležitým přístavem, kterým procházelo polské zboží určené k vývozu za hranice.

Gdyně vyrostla z původní malé rybářské vesničky v nejmodernější baltický přístav v současné době, s překladištěm o kapacitě devíti miliónů tun ročně.

Druhá světová válka učinila konec rozvoji polského námořnictva. Obchodní a rybářské lodě odpluly do Anglie, kde byla většina z nich při účasti na vojenských operacích zničena.

Rok 1945 je rokem definitivního návratu Polska k Baltickému moři. Mořské pobřeží v délce približně 500 km se nyní táhne na východě od ústí řeky Odry k řece Pasłeki. Se získaným územím pobřeží se do rodné země vraci tři velké přístavy — Gdańsk, Gdyně a Świnoujście — a řada menších přístavů rybářských.

Nepatrný počet vrátilých se nebo získaných lodí nestačí však ani zdaleka potřebám země. Nejnaléhavějším úkolem se proto stává obnovení zničených loděnic a stavba moderních lodí. Přes velké obtíže se surovinami a nedostatek kvalifikovaných odborníků podařilo se již v roce 1948 spustit na vodu první námořní loď vyrobenu v Polsku. Do dnešního dne velké loděnice v Świnoujści, Gdyni a Gdańsku spustily na vodu více než 400 lodí postavených jednak pro polské obchodní loďstvo, jednak vyrobených na objednávku ze zahraničí. Podle světové statistiky vyráběné tonáže je dnes Polsko na desátém místě. Předstihlo tak řadu zemí, které při stavbě lodí mají velké zkušenosti a tradici. Polsko dnes vyváží lodě do SSSR, Číny, Francie, Brazílie, Indonésie i Sjednocené arabské republiky.

Polsko rovněž začalo vyrábět lodní výzbroj a v Závodech Cegielskiego v Poznani dalo do provozu výrobnu velkých naftových

lodních motorů. Jeho lodní průmysl má dnes dokonalé odborníky ovládající stavbu lodí nejrůznějších typů. Rybářské lodě byly přestavěny, parníky k převozu dřeva zmodernizovány stejně jako obchodní motorové lodě. Tonáž rybářských lodí činí dnes na osmnáct, sběrných na třicet pět tisíc tun.

Celková tonáž polského obchodního loďstva bude v roce 1965 činit 1.250.000 tun (DWT). Z celkové tonáže 16 milionů tun ročně nakládané nyní v polských přístavech participuje polské loďstvo pouze 25 procent. Ten to poměr po splnění polského pětiletého plánu vzroste na padesát procent.

Obraty polských přístavů rostou úmerně se stále rostoucím polským zahraničním obchodem.

Bylo proto rozhodnuto začít se stavbou nebo modernizaci překladišť a skladů zboží v přístavech.

Gdansk se stane universálním přístavem zvláště zařízením pro překládání dřeva a příjem velkých lodí s nerosty. Gdyněský přístav se v nejbližších letech změní ve velmi výkonné přístaviště pro drobné zboží. Instalaci moderních jeřábů se tu značně urychlí, skládka zboží. Świnoujský přístav zůstane universální s úkolem zvládnout transity z Československa, NDR a Maďarska. Tento jediný přístav bude v nejbližších letech vybaven 111 moderními jeřáby. Cást zboží, určeného pro lodě o ponoru větším než devět metrů bude nakládána v Świnoujsci.

Dvojnásobné zvětšení tonáže polské rybářské flotily si vyžadá lepší využití lovišť v severním Atlantiku; proto i rybářská flotila musí být opatřena příslušnou výzbrojí a vyhovujícími loděmi. Do rybářské flotily bude především zařazeno 14 lodí vybavených zařízením na zpracování ryb a šest lodí mrazírenských.

Vedle nynější pěkné rybářské školy vznikne další škola námořní pro námořníky a poddůstojníky rybářského loďstva.

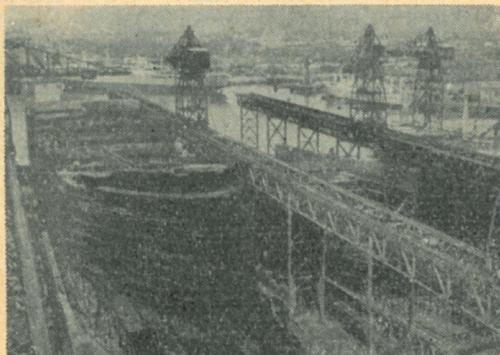
Mehutný plán výstavby a rozvoje obchodního loďstva, přístavů a rostoucí obrat zahraničního obchodu přispěje nepochyběně k zvýšení všeobecného blahobytu a zajistí Polsku místo mezi národy a státy, pro které moře není jen oknem do světa.

Polské loděnice v Gdańsku a Świnoujsci budují dnes již nejen velké námořní nákladní lodě a tankové lodě pro vlastní plavbu, ale jsou i na řadu let zaměstnány výstavbou lodí pro mnoho zahraničních zákazníků. Na snímku: Montáž kotevních řetězů ve štětinské loděnici.

Tankové lodi o výtlaku 18.000 tun jsou největší chloubou polských loděnic. Na snímku vidíme stavbu jedné z nich, která již brzy bude spuštěna na vodu. Dole: Menší loděnice v Gdyni se specializovala na stavbu motorových rybářských kutterů.

Dnes již velká flotila této lodí zásobuje polský rybářský průmysl úlovky i z nejvzdálenějších konců.

V polských přístavech má také svůj domov naše námořní flotila. V červnu kotvila v gdyňském přístavu československá motorová loď „Kladno“.

V najbližší pětiletce vydáme na investice 560—565 miliard zlotých.

Porovnanie: v období 1950—59 vydali sme na tie isté účele skoro 515 miliárd zl. A zároveň v tomto období náklady boli vyššie desaťkrát ako v rokoch 1946—49.

Na priemyselnú výstavbu vynaložíme v budúcej pětiletke skoro 219 miliárd zlotých.

Za tieto 219 mld. vybudujeme o.i. okolo 200 nových priemyselných objektov a okolo 400 bude zrekonštruovaných a rozbuďovaných. Tieto čísla sú len približné, práce nad plánom trvajú.

V 6-ročnom pláne vybudovali sme 150 veľkých a stredných podnikov, v súčasnej pětiletke — 115.

V našich továrnach mohlo by sa vyrábať omnoho viac, keby nechybali suroviny. Preto rozvíjame ďalej hutníctvo, ktoré dáva ocel a polovýrobky. (Rozbudova Nowej Huty — huty „Bierut“ — huty „Warszawa“).

Budujeme surovinové banské oblasti:

— medi v Lubine (nové bane), CO?

— siry (pokračovanie stavby obrábacieho podniku v Tarnobrzegu),

— kamenného uhlia (katowické vojvodstvo. Nové bane: Nowy Wirek, Ornontowice, Jastrzębie, Borynia, Pniówek);

— hnědého uhlia (pokračovanie výstavby bani a elektrárni v Turoszove, bani hnědého uhlia — Kazimierz n/Koninou).

Rozhodnutie budovať čím menej vo veľkých priemyselných mestách (Varšava, Kraków, Lódź, Poznań, Wrocław). Rozvíjať tam len priemysel spojený so zásobovaním obyvateľstva.

Vo Varšave vzniknú: mäsové závody, elektrická tepláreň Siekierky (okrem elektrickej energie — teplá voda pre štvrtie ležiace na brehu Varšavy).

V Poznani — rozbudova podniku H. Ciegielského.

Vojvodstvá tzv. preinvestované (Katowické, wrocławské) obdržia len závody spracúvajúce miestne suroviny. Nové bane kamenného uhlia v Silesku, bane hnědého uhlia a medi vo wrocławskom vojvodstve. Terény slabšie vyvinuté (južné, severné) sú uprednostnené a smeruje sa k vyrovnaní nerovnomerností medzi rôznymi oblastami krajiny. Hlavné kryté lokalizácie: ekonomickej podmienky (surovinové základne), rentabilnosť a otázka zamestnanosti. Otázka zamestnanosti je zvlášť dôležitá v západných a severných oblastiach, v ktorých tempo sprímyselenia a tvorenia nových pracovisk je nesúmerné v porovnaní k prírastku.

Bydgoské. Zvláštne podmienky pre rozvoj chémie, možnosť odvedenia škodlivých odpadov. Preto v tomto vojvodstve lokalizácia hlavných chemických podnikov:

— umelých vláken vo Włocławku,

— poliestrových vláken v Toruni,

— výroba celulózy a papiera vo Świeciu.

Bialostocké. Priemysel slabo vyvinutý, jedna zo základných surovín: drevo. Základ pre potravinársky priemysel.

— továreň na spracovanie drevenných odpadkov v Suwałkach,

— podnik zemiakového priemyslu v Łomży,

— pokračovanie výstavby bavlneného kombinátu vo Fastoch.

Gdańské. Gdańsk — Gdynia dálšia rozbudova lodeníc. V celom vojvodstve — rozvoj zaostalých okresov, ktoré majú viac pracovných sôl.

Katowické. Nové uholné bane predovšetkým koksujúceho, nová železorudná baňa v okrese klobuckom, rozbudova huty „Bierut“.

Kielecké. Surovinová základňa pre stavebný priemysel stavbívnych hmôt. Stavba mnohých podnikov, ktorých účelom bude hospodárska aktivizácia vojvodstva. Okrem toho rozvoj už jestvujúceho priemyslu.

— cementárensko-vápenný kombinát v Nowinách,

— sklárne na výrobu okenného skla v Sandomierzu,

— v Ostrovciu Świętokrzyskom stavba nových objektov pri hute Nowotoky.

Koszaliński. Surovina: drevo. Aktivizácia malých mestečiek.

— továreň na výrobu dosák z drevenných odpadkov v Sławnie.

Krakowské. Využitie surovín: stavba veľkej bane kamenného uhlia v Spytkowicach a budova cínovo-olovenej bane v Klučoch okr. Olkuszu. Aktivizácia miest: stavba tovární uhlových elektrív v Nowom Sączu.

Dalekosiahla rozbudova tovární jestvujúcich v Tarnove azotových podnikov, ako aj v Dworach pri Oświęcimiu.

Lubelské. Aktivizácia malých mestečiek na základe lokálnych surovinových možností.

— továreň na nábytok v Zamkuši,

— továreň fajansov v Krasnystawie,

— továreň na spracovanie konopí v Hrubieszowie.

Łódzkie. Špecifikácia: ľahký priemysel a pomocné podniky pre ľahký priemysel.

— konzerváreň v Łowiczu,

— pradiareň v Zelove.

Surovinové investície: cementáreň v Działoszyne.

Olsztyński. Aktivizácia malých mestečiek:

Ostróda (továreň bariev a lakov), Nidzica (izolačné výrobky), Ornety (fajans).

Opolské. Tažký priemysel.

— továreň obrábacích strojov v Opolu,

— ďalšia výstavba podnikov azotového priemyslu v Kędzierzynie,

— pokračovanie výstavby podnikov kokso-chemických v Blachowni.

Poznańské. V súvislosti so stavbou elektrárni na hnedom uhlí — lokalizácia závodov, ktoré potrebujú veľké množstvo energie: hutia alumínium v Konine. Okrem toho stavba podnikov aktivizujúcich mestečiek — Koło a Gniezno.

Rzeszowské. Základné investície — v Tarnobrzegu. V zaostalých okresoch menšie podniky: porcelánka v Boguchwale, nábytok v Strzyżově.

Szczecinské. Adaptácia objektov nežinných pre elektrotechnický priemysel (v Załomiu) a gresnej mechaniky (v Szczecine). Rozbudova szczecinského podniku celulózno — papiernického.

Warszawské. Najväčšia investícia pětročniči-výstavba rafinérie v Płocku. Okrem toho stavba nových podnikov v Nowom Dworze, Ostrowiu Mazowieckom a Grójcu.

Wrocławské. Bane medi v Lubine a hnědého uhlia v Turoszove. Rozbudova chemických tovární v Brzegu Dolnom. Vo Wrocławi — rozbudova jestvujúcich podnikov, elektrických strojov a umelých vláken.

Zielonogórské. Rozbudova Gorzowskej výroby umelých vláken. Aktivizácia kraja cestou výstavby menších tovární v Żagane.

KALKO?

FOTO SEDMIKRÁSKY

1. Harcerki v Lapszach Nižných.
2. Tam za tym lesom je Bukowina.
3. Spomienka na pekné letné dni v Podszku.

2

3

LIST REDAKCII: Drahá redakcia!
Som žiačka V. triedy. Chcela by som si dopisovať Vašim prostredníctvom s dievčatmi zo Zelova, alebo z Kucowa. Rada si vymením aj pohľadnice. Cakám skorú odpovied.

Mária Chovancová
Jurgów č. 31

Odpoveď redakcie:

Dúfame, že obdržíš veľa listov od dievčat zo Zelova a z Kucowa. Určite Ti napiše Ilona Tvrďá a Janina Smolná zo Zelova. Napiš nám, či si obdržala veľa listov a s ktorými dievčatmi si budeš dopisovať.

HÁDANKA • HÁDANKA • HÁDANKA

K vyriešeniu hádanky vezmite 4 čierne a 4 červené kocky. Dalej položte čierne na plochách 1 do 4, a červené na plochách 6 do 9.

A teraz úloha k vyriešeniu: preložte čierne kocky na plochy 6 do 9 a červené na plochy 1 do 4, čiže opačne do polohy začiatocnej.

Jednako treba pamätať, že kocku možno preložiť len o jedno pole dopredu alebo dozadu alebo preskočiť, ale tiež len cez jednu kocku.

Počímate si hlavu, je to skutočná hľavolámká. Keď odhádnete — napište nám a zúčastnite sa losovania knižných odmen.

Adresa: Redakcia „Život“ Warszawa, Al. Jerozolimskie 37 I D. (pre „Sedmikrásku“)

(Kar)

BOLO ICH SEDEM

Pán Kováčký mal sedem synov. Rozdiel veku medzi každým z nich bol $1\frac{1}{2}$ roka pri čom: Fero bol štyrikrát starší ako najmladší Vít, pán Kováčký štyrikrát starší ako Fero. Koľko rokov má Fero, koľko Vít a kolko rokov mal pán Kováčký?

Odpoveď posielajte v 14 dňovom termíne na adresu redakcie s prípisom „Rozumové zábavy“.

Medzi čitateľmi, ktorí pošli správne rozlúštenie budú rozlované knižné odmeny.

(P)

MODRÁ PLANETA (POKRAČOVANIE Z 1. STR.)

ústredného stanovišta, dosiahla radiácia medze nebezpečné pre človeka. Ale kde sa táto radiácia vzala?

Šatov ma mňa pozrel. Vyčítal som z jeho zraku údiv. Šesťstot kilometrov pod nami na povrchu Marsu búrilo obrovské ohnivé jazero. Výbuch sopky? Požiar?

„Strela“ sebou trhla. Červená škvRNA sa rýchle posunula na okraj obrazovky. Šatov zabočil na východ. Napísal som mu lístok: „Jadrový výbuch? Jadrová katastrofa?“ Šatov pozrel na lístok, potom na mňa a mlčky pokrčil plecami. Potom ukázal očami na stupnicu vnútorného termografu. Teplota za stenami planetoletu prekročila sedemdesiat stupňov.

— Kde sme? — spýtal sa očami Šatov.

— Nad Morom Času — kričal som.

Bolo by tažko zvoliť lepšie miesto na pristátie. More Času, šíra hrboľatá nážina, porastená aresitovým krovím, bolo blízko raketodromu. Veď za posledné tri desaťročia ľudia podrobne preskúmali Mars a prispôsobili ho k osídľovaniu.

Nepamätam sa, koľko času uplynulo. Azda päť minút. Rev motorov sa stal neznesiteľným — Šatov zapol pristávacie rakety, „Strela“ mäkkö dosadla na plynovú podušku a zrazu bolo ticho. Ohlušujúce ticho, od ktorého zaťahne v ušiach a pri ktorom každý šramot pripadá ako hrom.

A potom som pocítil príťažlivosť. Nie umelú, ktorú vytvára metalizovaný odev v magnetickom poli, nie preťaženie spôsobené zrýchlením, ale skutočnú príťaživosť, ako povedal Šatov, skutočnú pozemskú príťažlivosť.

— Nedopadlo to zle, však? — spýtal sa Šatov.

— Prvotriedne.

Šatov otočil páčku pneumatického prevodu. Ozval sa šum a otvoril sa vstup do hlavnej miestnosti. Ale šumenie neprestávalo. Len sa akosi zmenilo, bolo prerryvané, hvízdavé.

— Opatrnejšie, kolega... — povedal Šatov, vstával júc. — Tak teda. Aspoň som si domyslel, čo sa stalo s Marsom. Zmenil sa na rezerváciu pre milovníkov búrlivých zážitkov. Očakávam, že teraz začnú menšie, biele organizované zemetrasenia...

Vonku sa znova ozvalo hvízdanie vetra. Tento smutný zvuk budil tiesnivé pocity. Asi som v tomto zmysle niečo povedal nahlas, lebo som v rádiotelefone počul Šatovov hlas:

— Nedá sa nič robiť... Musíme vystúpiť.

Pomaly som otvoril kryt výstupného otvoru. Šatov sa prikrčil a vyskočil do tmy. Nasledoval som ho — a hned som pocítil, ako vietor zosilnel. Nebol už nárazo-

vý, ale dolialo ako pevná, takmer hmatateľná stena. Cítil som tento tlak i cez silný obal skafandru.

Šatov sa pritlačil k vlnkej hrboľatej pôde a plížil sa k aresitovým húštinám. Voda odišla a zanechala za sebú polámané kroviská. Pustil som sa zábradlia.

A tu viesť, akoby čakal na to, udrel s desaťnásobnou silou. Ani som dobre nechápal, čo sa deje. Všetko sa stalo akosi neprirodené rýchle. Pád, tvrdý úder (zachránil ma skafander), ostý záblesk svetla — lúč reflektora osvetlil hnedé husté blato, a znova tma. Reflektor sa rozobil na kúsky, anténa sa zlomila. Šatovov hlas (nepamätam sa, čo na mňa kričal) sa pretrhol v pol slove.

Zúfale som sa namáhal niečoho sa zachytiť, nemohol som však. Uragán ma vyhadzoval a zase zrážal k zemi, prevracal a hnal, hnal, hnal...

Trvalo to dlho, neznesiteľne dlho, skončilo to tak náhle, ako sa to začalo. Pocítil som údery pružných veviek aresity, zapadol som do akejsi jamy — a vsetko stíchlo.

Nemohol som si hned uvedomiť, čo sa stalo. Boleli ma plece, cítil som nedostatok vzduchu, v očiach sa mi mihali červené kruhy. Odkiaľsi z hľbky vedomia sa vynorovala myšlienka. Spočiatku nejasná. Potom, zaťačiac útržky iných myšlienok, taznela celkom jasne. „Stalo sa, čo si dávno čakal. Áno, práve to. To neodvratné.“

Nad Morom Času burácal uragán. Kdesi (ani som nevedel, ktorým smerom) bol planetoliet. Kdesi veľmi ďaleko. Jeho vzdialenosť sa nedala odmerať. Bola nekonečná. A ručička kyslíkového ukazovateľa prešla už polovicu stupnice. Kyslíku ostávalo na hodinu, azda na polodruhej.

Odvrátil som zrak a dlho, až ma rozboleli spánky som sa díval na malý svietiaci ukazovateľ, zapustený do príbyľ skafandru. Ručička sa pohybovala. Zdalo sa mi, že vidím, ako sa blíži ku krátkej červenej čiarke, za ktorou je smrť. „Stalo sa, čo som dávno čakal. Práve to. To neodvratné“, so zúrivo naľahavosťou sa ozývala zradná myšlienka.

Pridŕžujúc sa uzlovitých koreňov aresity, vstal som a rozhrnul vetry, vietor sa nezmierňoval, ale obloha bola bezoblačná. A nad samým obzorom som videl dvojitú zelenkovú, veľmi jasnú hviezdu.

Ano, bola to Zem. Zem a Mesiac. V tomto cudzom svete, kde všetko bolo nepriateľské, i bučiaci vietor, i tvrdá kamenistá pôda i nepreniknuteľná tma, objavilo sa zrazu čosi blízke, drahé. „Zem. Rodná Zem.“ Hovoril som si toto slovo a opakoval ho znova a znova...

(Dokončenie v budúcom čísle)

RADY • PORADY

ZVEROLEKÁRA

Pri oprave bicykla všetci pomáhajú.

6 NOVÝCH

UČITELIEK

Ústredný výbor Spoločnosti s radostou prijal rozhodnutie Ministerstva osvety vo Varšave a Kuratória v Krakove o pracovnom zadelení našich krajaniek Bižiakovej Heleny, Kalatové Márii, Heldákové Márii, Budzové Márii, Marsalkové Márii a Pivovalčíkové Heleny.

Krajanky po ukončení slovenskej strednej školy, ukončili Učiteľský ústav v Raciborusi. Teraz, vďaka intervencii Ústredného výboru Spoločnosti na Ministerstvo osvety vo Varšave a na Kuratórium v Krakove, budú môcť pracovať ako učiteľky na školách so slovenským vyučovacím jazykom na Spiši a Orave. Určite to prispeje k zvýšeniu jazykovej úrovni týchto škôl.

Choroba je vywojuje zarazek preraszalny — nie vidocný ani golym okiem, ani pod zvyčajným mikroskopom tzv. virus. W warunkach naturalnych pryszczyc występuje najczęściej u bydła, rzadziej u owiec, kóz i świń. Ludzie są także wrażliwi na zakażenie.

Zakażenie występuje po zjedzeniu zakażonej paszy lub wypiciu zakażonej wody. Zarazek przedstawiający się do przewodu pokarmowego przenika do krwi, gdzie namazuje się i umieszcza w bionie śluzowej zwaczce, dziając, policzków, śluzawicy.

Jednym z pierwszych objawów pryszczyc jest spadek mleczności i podwyższenie temperatury ciała (roggi i uszy są ciepłe, śluzawica sucha). Chory zwierzę nie chce jeść, zaczyna silnie ślinić. Na dziąsłach pojawiają się pęcherze żółtawej barwy, które następnie pękają pozostawiając owrzodzenia.

Takie same pęcherze i owrzodzenia mogą powstawać w szparze między racicami i na strzycach.

Najniebezpieczniejsze są owrzodzenia w szparze między racicami, gdyż przez nie dostają się zarazki ropowrótowe powodujące wyzucie puszek rogowej, a nierzadko dostając się do krwi wywołują zakażenie ogólne i śmierć zwierzęcia.

Jeżeli wirus pryszczyc zaatakuje krowę cielęń to często dochodzi do poronienia. Bardzo często nawet po wyzdrowieniu jako następstwa pozystają schorzenia stawów lub serca. Mleko pochodzące od sztuk chorych łatwo się warzy i cieźko z niego wyrobić masło.

Przy podejrzeniu o pryszczyc należy natychmiast zawiadomić lekarza, gdyż choroba zauważana jest u urzędu. Chory zwierzę należy umieścić osobno i osobno też poić i karmić specjalnymi naczyniami. Trzeba zapewnić mu suchość i obfitą ścieśkę. Jamę ustną należy przemywać 3 razy dziennie 0,5% wodą octową, 1% nadmanganianem potasu lub odwarem kory dębowej. Owrzodzenie smarować maścią tranowawą. Chory racice przemywać 3% roztworem kreolina lub lizolu a następnie smarować dziegciem lub jodyną. Przed wejściem do obory należy umieścić małe słomianą często zlewianą roztworem lizolu (4 tyżki stołowe na 1 litr wody) aby każdy mógł odkazić obuwie. Wywożenie lub wypuszczanie drobiu, zwierząt z zakażonego gospodarstwa jest niedozwolone. Mleko od chorych krów może być zużyte dla ludzi, cieląt lub prosiąt, ale tylko po konajmniej 5-minutowym gotowaniu w celu zabicia wirusów.

Po wygaśnięciu choroby nawóz należy wywieźć i zakopować, a obory odkazić mlekiem wapiennym.

lek.wet.
(→) H. Maćzka

AGRONÓMA

DOBRY HOSPODÁR V NOVEMBRI

Zaobstaráva všetky potreby pre hospodárstvo a domácnosť. Urovnáva cesty, čistí a opravuje stroje a náradie. Prezera uložené ovocie a zeleninu v pivničach, chráni studne, vodovody, pivnice, prípadne i maštale pred mrázom. Vozy, ktoré nepotrebuje, rozoberie a vhodne uloží. Pripraví si snehové zábrany.

Všetky práce na poli urýchlene dokončí. Keď u zimných obilnín nehnajú supertomasiny a kaňonitom, urobí tak do polovice novembra. Slabé porasty prihnojí na list dusíkatými hnojivami.

Pod jariny orie čo najhlbšie.

Pozoruje teplotu a stav zemiakových hľúz v hrobliach. Keď teplota stúpa, začnajú zemiaky hniť, potom treba hrobku za priažneného počasia otvoriť, zemiaky prebrať a zdravé späť bezpečne uložiť. Poškodené zemiaky skrmit a prebytky usušiť alebo silážovať.

Na pasienkach, kde sa pasú hospodárske zvieratá celý deň, vysádzá ovocné alebo iné listnaté stromy.

Napadnuté listie v ovocnej záhrade treba zhrabat a dať do kompostu, ktorý si založíme v jeseni. Na urýchlenie rozpadu pridáme na jednotlivé vrstvy kompostu trochu nehaseného výpary. Na stromy pripevňujeme pre vtáčikov staršie kusy loja a slaninku, ktorá sa už nedá potrebovať.

V zeleninovej záhrade sa pôda hnoji kompostom alebo hnojom. Záhony, na ktorých je zasiata mrkvka, špenát, šalát a petržľan sa prikrývajú na zimu chvojincou alebo slamou. Treba kontrolovať uloženú zeleninu. Karfiol, ktorý je uložený v svetlej pivniči, dostáva krásne biele kvety.

JAN MAGIERA

GAZDINKY

AKO PERIEME A SUSIME PLETENÉ VECI?

Perte ich vždy len vo vlažnej vode, do ktorej dajte prací prások.

Pletené veci vo vode zláhka mačkajte 5–10 minút. Nedrhnite ani neperte samostatne, nikdy nie s farebnými.

Vyprané veci plákajte ihned v čistej vode tej istej teploty, v ktorke ste prali. Vodu niekolkokrát vymenite, do poslednej pridajte trochu octu na osvieženie farby.

Nežmýkajte, len zláhka vymačkajte vodu.

Nikdy nenechávajte ležať pletené veci mokré, ihned ich vysušte v uteráku alebo v osuške.

MODA • MODA • MODA

Na zvlášne prianie násich čitateľiek, ktoré sa zúčastnili našej ankety, uverejnenej v augustovom čísle „Života“, venujeme celú stranu módnej zajtražskej, ktorú minašajú poľské a zahraničné módné časopisy.

Najmodernejšie farby sú: čierna, hnedá, fialová, zelená, všetky odlišne modré, běžová prechádzajúca do růžové.

Nová móda odsunuje odkryté kožené šaty a sukni môže byt rôzna, od kolien do polovice ľívok, čo závisí od deňa alebo obdobia. Prevažajú však saty dĺžky 0,5—7 cm od doterajších.

* * * * *

Ramenná pri šatách nadalej úzke zaokruhlené, pri kabátoch šírsie.

* * * * *

Kabátky rôzneho druhu sú pekným, praktickým a moderným odevom. Môžu byt ušité k noseniu na obidve strany z jednofarebnej alebo kockované látky. Sukne ku kabátkom z tej istej kockovanej látky. Móda nezabudla aj na šaty alebo kabátky ušité z jersey.

* * * * *

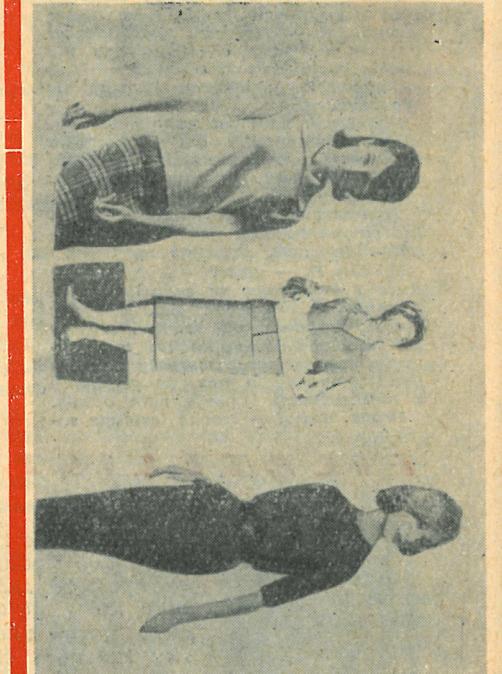
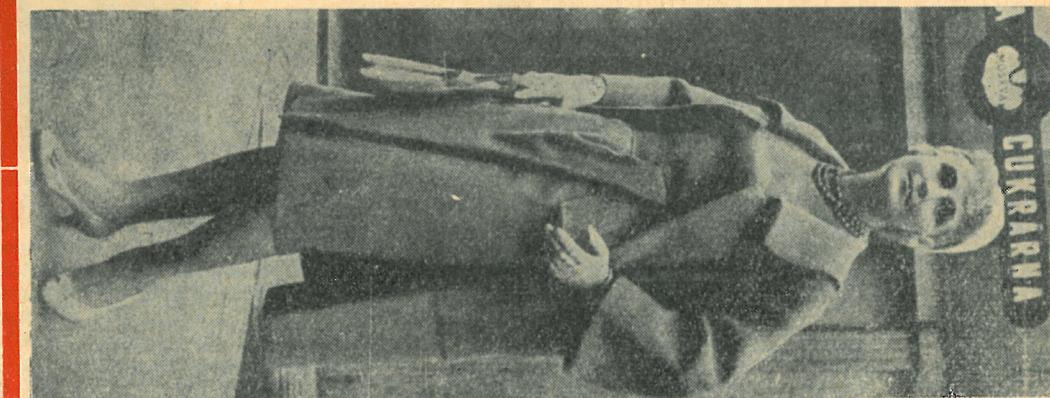
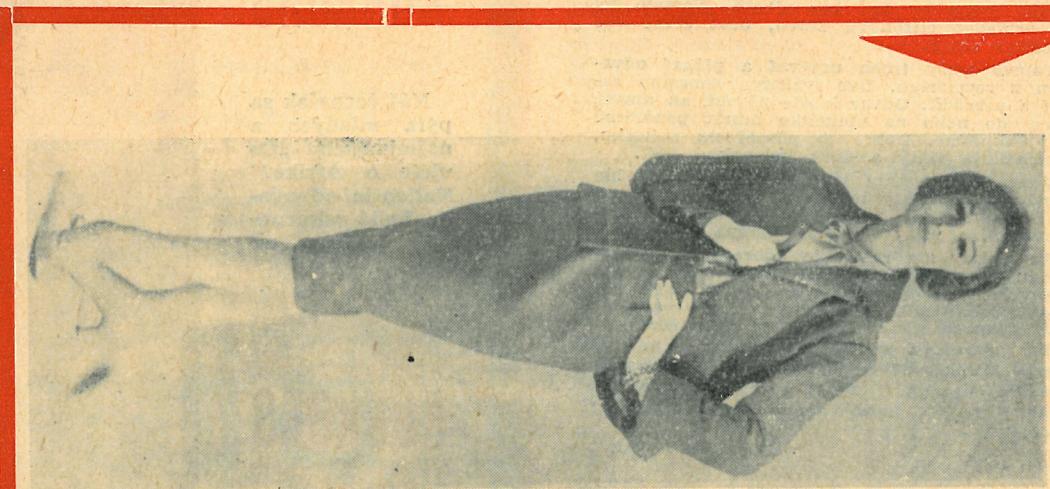
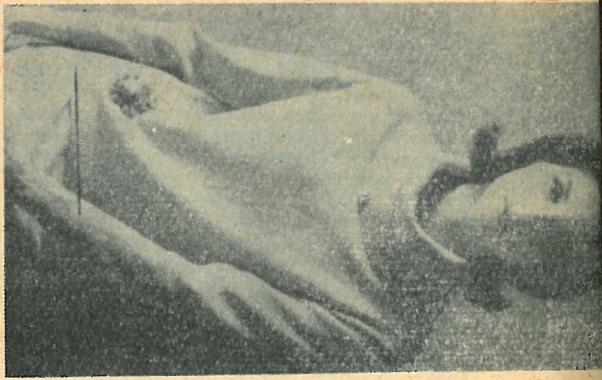
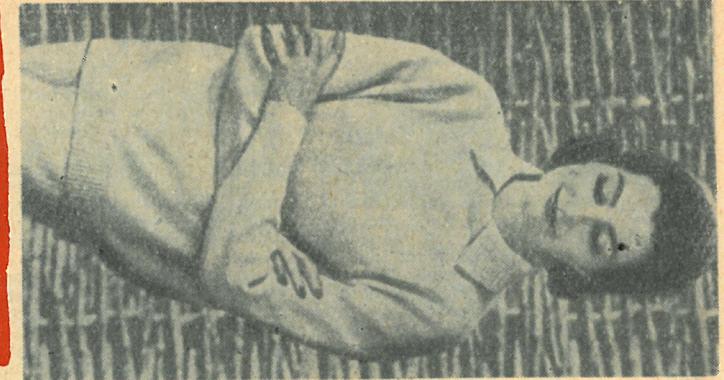
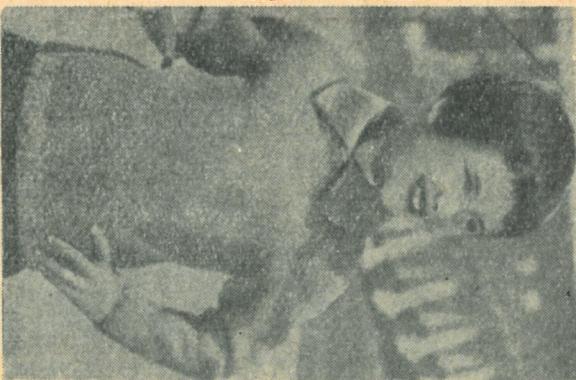
Na chladnejšie jesenné alebo jarne dni veľmi moderné sú jednoduché kabátky z umeléj kože a semišu s veľkými zlatými gombíkmi.

* * * * *

Moderné kabátky sú dlhšie ako doterajšie, zapínané na veľké okrúhlé gombíky a siahajúce až k bedram.

* * * * *

Golere malé, zdobené kožušinou alebo štepovalím s výpustkami. Zdobenie kožušinou je veľmi moderné tak pri kabatoch, ako aj pri šatach a čiapkach.

Pohodlným a súčasne moderným oblečením od rána do večera sú rôzne svetre, blúzky a pulovre. Moderné sú s goliermi alebo bez nich, zapínané ku krku alebo s výstrihom vo forme písmena V. V tejto sezóne svetre a blúzicky mal by sa nosiť vyložené na sukni.

Dalej sväti veľké úspechy umelá bižutéria. Sú však znervy; sú moderné dlhé šnúrky periel, ovinné okolo ťaže, ktorá podľa smerníc módy malá by byt štíhla.

Móda silueta účesu je nadalej len málo zvlnená, rukou opadajúca na ramená.

Väčšinou hlavy sú malé s hladkou frizúrou. Štvorky vajúcou sa skromne pod vlnenou alebo kožušinovou čiapčkou alebo vysokým klobúčkom.

Najväčší úspech majú vlnené čiapčky plené pekným vzorom z veľmi hrubej viny.